

Skolen i årets løb

Folketingsåret 2003-2004

Af Signe Holm-Larsen

Ny kommunalstruktur undervejs	72
Faglighed og internationalisering	74
Folkeskolen – vilkårene strammes	75
Ansvar for specialundervisningen	80
Ungdomsuddannelserne trimmes	82
Fra buffet- til menugymnasium	87
Nyt liv til hf	89
Flere ind på sosu?	90
VUC'ernes opgaver	92
Reform af pædagog- og læreruddannelserne	93
CVU som University College	95
Andre lovændringer mv.	97

Uddannelsesområdet fik denne gang en flyvende start med statsministerens åbningstale. Han sagde bl.a.: »I skolerne er de faglige krav blevet slækket, måske af frygt for at kontante faglige krav ville være til ugunst for de svageste. Men skadevirkningen er alvorlig. De svageste elever er blevet ladt i stikken, og danske skoleelever klarer sig dårligere end elever i andre lande på en række afgørende punkter. Der er kun én vej fremad: Vi skal til at oppe os.«¹ Med disse ord introducerede han årets uddannelseslovgivning, idet han tilføjede: »Det er som om, at indlæring af faglige færdigheder er blevet nedprioriteret til fordel for at sidde i rundkreds og spørge: Hvad synes du selv?«

Denne såkaldte »rundkredspædagogik« faldt ganske mange skolefolk for brystet, og statsministeren blev derfor inviteret på skolebesøg af Anders Bondo, formand for Danmarks Lærerforening, som »ønskede at vise ham skolen, som den tager sig ud i dag.«² Af samme kilde fremgår, at statsministeren »beklagede sine udtalelser i åbningstalen om rundkredspædagogik, meningen havde været at sætte fokus på fagligheden eller mangel på samme«.

Uddannelsesudvalget som valgt ved folketingsårets begyndelse 8.10. 2003.

<i>Medlemmer:</i>	<i>Stedfortrædere for:</i>	
1. Else Winther Andersen (V)	1-4	Jens Christian Larsen (V), Leif Mikkelsen (V),
2. Gitte Lillelund Bech (V)		
3. Christian Lund Jepsen (V)		
4. Tina Nedergaard (V)		
5. Louise Frevert (DF)	5-6	Birthe Skaarup (DF), Søren Krarup (DF)
6. Karina Sørensen (DF)		
7. Helle Sjelle (KF)	7-8	Knud Erik Kirkegaard (KF),
8. Else Theill Sørensen (KF)		
9. Bodil Kornbek (KRF ³)	9	Helga Moos (V),
10. Carsten Hansen (S)	10-14	Anne-Marie Meldgaard (S) Torben Hansen (S)
11. Bjarne Laustsen (S)		
12. Jeppe Kofod (S) (S)		
13. Lene Jensen (S)		
14. Thomas Adelskov (S)		
15. Aage Frandsen (SF)	15	Morten Homann (SF),
16. Marianne Jelved (RV)	16	Margrethe Vestager (RV)
17. Pernille Rosenkrantz-Theil (EL)	17	Anne Baastrup (SF)
<i>Formand:</i> Else Winther Andersen (V)		
<i>Næstformand:</i> Margrethe Vestager (RV)		

Der er ikke mange personskift i forhold til folketingsåret 2002-2003, og den eneste ændring i løbet af folketingsåret 2003-2004 var, at Marianne Jelved og Margrethe Vestager byttede plads, således at Margrethe Vestager blev ordinært medlem af udvalget og Marianne Jelved suppleant.

Blandt årets mere kuriøse hændelser på uddannelsesfronten skal her omtales en af den slags ændringer, som det erfaringsmæssigt er svært at tidsfæste blot få år efter. I dette år er forligspartierne bag folkeskoleforliget blevet enige om at *flytte folkeskolens sommerferie*, så den første feriedag altid vil være den sidste lørdag i juni måned og ligge i perioden mellem lørdag den 24. juni og lørdag den 30. juni.⁴ Dette er et brud med en langvarig tradition for, at folkeskolens sommerferie begynder en lørdag mellem den 17. juni og den 23. juni og altid med Sankt Hans dag i ferien. Der bliver ikke problemer med skoledagenes antal, da bestemmelsen om, at et skoleår skal udgøre 200 skoledage, gled ud af folkeskoleloven med 2003-revisionen, hvor der blev indført årsnorm for undervisningen. Bestemmelsen skulle have virkning fra sommeren 2008. Imidlertid satte denne sommers regnfulde vejr gang i en ny debat om, hvorfor man egentlig skulle vente. Resultatet blev, at undervisningsministeren efter aftale med forligskredsen bag folkeskoleloven (V, K, S og DF) forskubber ferieperioden allerede i 2006.⁵ Det betyder, at sommerferiens begyndelse her flyttes fra lørdag den 17. juni til lørdag den 24. juni 2006, som er sidste lørdag i juni. Efter alt at

dømme får en flytning af sommerferien fra 2006 allerede indvirkning på sommerferien 2005, idet kommunerne må forventes at forlænge sommerferien i 2005 med én uge (ind i august), så antallet af skoledage i 2005-06 forbliver konstant, når sommerferien skydes fra den 17. juni til den 24. juni 2006. I 2007 vil sommerferien begynde 30. juni og i 2008 den 28. juni.

Ny kommunalstruktur undervejs

En væsentlig del af den offentlige debat har i det forløbne år drejet sig om den kommende kommunalreform.⁶ Da reformen har direkte styringsmæssige konsekvenser for stort set alle uddannelsesområder bortset fra de erhvervsgymnasiale ungdomsuddannelser og de lange videregående uddannelser, indgår dette tema som en gennemgående synsvinkel i alle berørte afsnit.

Statsministeren annoncerede ønsket om en kommunalreform allerede i sin åbningstale oktober 2002: »Den bestående kommunale struktur i Danmark er nu over 30 år gammel, og det er regeringens opfattelse, at tiden er kommet til en kritisk gennemgang af det bestående system. Regeringen vil derfor i denne uge nedsætte en strukturkommission, som skal se på, om det eksisterende system nu også lever op til vor tids krav til et moderne velfærdssamfund. Kommissionen skal tage sit udgangspunkt i borgerne og i de opgaver, som skal løses...«

Kommissionen fik til opgave at vurdere geografiske og befolkningsmæssige kriterier, herunder kommune- og amtsstørrelser, for en fremtidig kommunal og amtskommunal inddeling, forskellige modeller for en ændret opgavefordeling mellem stat, amter og kommuner samt fordele og ulemper ved en reduktion af antallet af forvaltningsled med direkte folkevalgt ledelse fra tre til to. Som svar på dette opstillede kommissionen tre overordnede modeller: den brede kommunemodell, statsmodellen og den brede amtsmodell, alt efter hvor amtsopgaverne blev foreslået løst i den nye struktur. Kommissionen fremlagde sin rapport 9. januar og lagde samtidig op til debat med høringsfrist 7. april.⁷

På baggrund heraf præsenterede regeringen sit forhandlingsudspil og søgte et bredt politisk flertal bag reformen.⁸ S og RV deltog længe i forhandlingerne, men sprang fra i sidste øjeblik, primært med begrundelse i at de økonomiske vilkår for reformen ikke var tilstrækkelig grundigt belyst. Det blev således desværre et smalt forlig mellem regeringspartierne og Dansk Folkeparti – desværre af hensyn til stabiliteten i den kommende tids reformer.

24. juni offentliggjorde indenrigs- og sundhedsminister Lars Løkke Rasmussen aftalen, hvor han havde valgt i vidt omfang at bevare resultaterne af forhandlingerne med S og RV. Aftalen indebærer, at kommunerne skal løse flere – og dermed langt de fleste – velfærdsopgaver i forhold til borgerne.⁹ Amtskommunerne nedlægges og erstattes af fem regioner, der får ansvar for sundhedsvæsenet samt en række afgrænsede opgaver i forhold til den regionale udvikling, bl.a. i forhold til erhvervsudviklingen. Regionerne får ikke skatteudskrivningsret, så på dette område sker der rent faktisk en reduktion fra tre niveauer til to.

Kommunerne opfordres til at finde sammen i større kommuner, så minimumsindbyggerantallet bliver ca. 30.000. Kommuner med under ca. 20.000 indbyggere skal

enten sammenlægges eller indgå i forpligtende samarbejder med en eller flere andre kommuner, så det samlede befolkningsunderlag bliver mindst ca. 30.000 indbyggere. Vil kommuner ikke sammenlægges eller indgå forpligtende samarbejde, fastsætter indenrigs- og sundhedsministeren efter samråd med de involverede kommuner og forligspartierne den kommunale inddeling.¹⁰ Den nye kommunale inddeling træder i kraft 1.1.2007 samtidig med hovedparten af opgaveflytningerne. De mange lovændringer som følge af reformen forventes fremsat og vedtaget i folketingssamlingen 2004-2005.¹¹

På uddannelsesområdet har reformen som direkte konsekvens, at f.eks. undervisning i specialklasser – både § 20, stk. 1 og stk. 2 – og specialundervisningen for voksne fremtidig bliver overvejende kommunal og dermed i mindre kommuner eventuelt omfattet af et såkaldt forpligtende samarbejde. Det almene gymnasium og hf placeres i staten sammen med de øvrige ungdomsuddannelser og omdannes efter en overgangsperiode til selvejende institutioner med taxameterstyring. Staten overtager også ansvaret for voksenuddannelsescentrene (VUC), den forberedende voksenundervisning (FVU), sygeplejerske- og radiografuddannelserne samt sosu-uddannelserne.

De amtslige videnscentre, de statslige videns- og formidlingscentre og hjælpe-middelinstituttet samt den mest specialiserede lands- og landsdelsdækkende special-rådgivning samles organisatorisk under én paraply – en national videns- og special-rådgivningsorganisation – med en bestyrelse bestående af repræsentanter for stat, regioner, kommuner og brugerorganisationer. Amtscentrene for undervisningsmidler har med nogen uro fulgt kommunalreformens strukturformning – »nervøse, men fortrøstningsfulde« siger John Jørgensen, formand for Amtscentrene for undervisningsmidler i Danmark.¹² Han fremhæver amtscenterfunktionen som en »pædagogisk supportinstitution, der går ind og støtter op om den enkelte lærer og den enkelte skole i dennes konkrete dagligdag«, og han mener, at det »ud fra en overordnet økonomisk tankegang (er) en besparende og rationel løsning at bibeholde og drive centrale fælles samlinger som nu«. Med hensyn til CVU'ernes eventuelle overtagelse af amtscentrenes kursusaktiviteter finder han det »svært at forestille sig, at nogen instans frivilligt vil påtage sig den public-service-ydelse, det er at tilbyde gratis rådgivning og vejledning samt etablere og forestå driften af en komplet informations-samling omfattende al nyere pædagogisk litteratur«. Under alle omstændigheder ser det p.t. ud til, at Amtscentrene for undervisningsmidler videreføres.

Reformens konsekvenser for de enkelte områder omtales nærmere under de pågældende uddannelsesniveauer.

Med ændret administrativ struktur følger ændret ansvars- og kompetencefordeling med hensyn til opgavernes løsning. Efter den sidste kommunalreform i 1970 fulgte op igennem 1970'erne en række afgørende ændringer også på uddannelsesområdet, og noget tilsvarende kommer givetvis til at ske også denne gang.

Som et eksempel herpå kan ses et udspil fra Niels-Christian Andersen, sekretariatsleder i forældreorganisationen Skole og Samfund.¹³ Han mener, at kommunalreformens færre og større kommuner vil medføre en »styrkelse af embedsmændenes rolle på bekostning af de folkevalgte«, og han foreslår for at sikre en folkelig indfly-

delse på folkeskolens virksomhed, at skoleledelsen fremover refererer til skolebestyrelsen, som bliver kommunikationspartner med kommunens politikere og forvaltning. I tilknytning hertil giver han en række eksempler på mulige afledte konsekvenser, f.eks. at skolebestyrelsen skal ansætte skolens leder og at skolebestyrelsen og ikke skolelederen bliver budget- og regnskabsansvarlig.

Så selv om folkeskolen som kommunal skoleform kun på specialundervisningsområdet direkte berøres af kommunalreformen, kan der i den kommende tid forventes en række afledte ændringer, især med hensyn til folkeskolens styrelse og administration.

Faglighed og internationalisering

Regeringens *opprioritering af fagligheden* er mærkbar på alle uddannelsesniveauer. Således blev der med L 124 i dette år med virkning fra august 2004 indført læreplaner også i børnehaverne.¹⁴ Også evalueringsbegrebet – både den interne i form af løbende test o.l. og den eksterne gennem debat om nye prøveformer – har i dette år stået i fokus, idet der løbende er sket en udmøntning af fagenes indhold i fælles, nationale og bindende mål, jf. sidste års ændringer af folkeskoleloven. Brugen af Fælles Mål som grundlag for testning karakteriseres af Carsten Bendixen således: »Jeg kan være bekymret for, at man i sin iver efter at sikre sin faglighed kan komme til at begrænse skolens faglighed. De bindende mål er vigtige og gode pejlemærker, samtidig med at de rummer en risiko for begrænsning af fagligheden, kreativiteten og glæden ved at gå i skole.«¹⁵ Endnu tydeligere var tonen ved Skoleledernes Årsmøde september 2003, hvor Peter Dahler-Larsen, professor i samfundsvidenskabelig metode og evaluering på Syddansk Universitet, opfordrede til at omgås evaluering i folkeskolen med varsomhed: »Evaluering er at gribe ind, hvilket kan føre til alt, også andet end forbedringer. Fx kan det give næring til pleasersyndromet.«¹⁶

Et andet af de tværgående temaer i årets uddannelsesdebat har været uddannelsernes *internationalisering*. Med debatten om R 14 blev der sat fokus på vilkårene for internationalisering i hele uddannelsessystemet, herunder muligheder for udveksling af studerende.¹⁷

Finansieringen, der foreslås etableret ved en stipendieordning for højt kvalificerede studerende fra lande uden for det europæiske samarbejde i EU/EØS-regi, spillede en betydelig rolle i debatten. Lene Jensen (S) anbefalede stipendieordninger, fordi »Socialdemokratiet deler sådan set vurderingen af, at det nuværende system ikke nødvendigvis er ideelt. Det er ikke nødvendigvis fornuftigt, at de danske uddannelser er gratis for studerende fra hele verden, uanset hvor de kommer fra, uanset hvad de rent fagligt har at bidrage med, og uanset hvad uddannelsesinstitutionernes motiver for at tiltrække de her studerende måtte være.«¹⁸ Også Margrethe Vestager (RV) udtrykte sit partis skepsis over for regeringens forslag om brugerbetaling for studerende fra lande uden for EU og EØS, men nævnte, at »det er selvfølgelig et problem, hvis uddannelser, der ikke har søgning fra danske studerende, oplever problemer af økonomisk karakter, fordi de ikke får taxameter og begynder at fylde op med hele hold af udenlandske studerende, som så må uddannes på de danske skatteyderes regning.«¹⁹

Balancen i anvendelse af engelsksproget undervisningsmateriale og udbud af engelsksprogede fag på universiteterne var et andet af de centrale temaer i debatten. Der var i salen bred enighed om at holde fast i, at der på danske uddannelsesinstitutioner primært bør undervises på dansk. Morten Homann (SF) udtrykte det således: »Det er også vigtigt for SF at holde fast i, at uddannelse ikke udelukkende skal være på fremmedsprog. Det skal være muligt at tage en uddannelse på dansk i Danmark, og det skal også være muligt for folk, der ikke er så stærke på den sproglige front at tage en uddannelse.«²⁰ Louise Frevert (DF) var enig, idet hun ikke anså det for »nogen hemmelighed, at Dansk Folkeparti ikke ligefrem er varm tilhænger af at skulle give køb på vores danskhed på nogen som helst måde« og hun fandt, »at man skal være yderst opmærksom på, at man ikke får et domænetab, og at det primære sprog i Danmark er dansk, og at der fortsat vil blive undervist på dansk på de danske uddannelsesinstitutioner«.²¹

Undervisningsministeren (Ulla Tørnæs) afsluttede debatten med at sige, at regeringen nu lægger op til en politisk debat om, »hvorvidt Danmark kan og bør betale for, at andre landes studerende kan studere gratis i Danmark«, og hun henviste til, »at udenlandske studerende nu skal betale for at studere i langt de fleste andre europæiske og oversøiske lande«.²² Hun nævnte, at den foreslåede stipendieordning med friplads og dækning af leveomkostninger var »målrettet til studerende, der i særlig grad kan tilføre danske uddannelser en højere kvalitet til gavn både for de danske studerende og for dansk erhvervsliv. Det skønner vi i første omgang bliver på områder som f.eks. naturvidenskab, it og ingeniøruddannelserne«. Endelig omtalte hun, at CVUU (Center for Vurdering af Udenlandske Uddannelser) fra 2005 foreslås overført til Cirius.

Folkeskolen – vilkårene strammes

Selv om folkeskoleloven i 2003 blev væsentligt ændret på mange punkter, har også folketingsåret 2003-2004 medført lovændringer.²³ Med L 154²⁴ har man indført

- Undervisning i geografi på 9. klassetrin og gjort faget til prøvefag.
- Ministerbemyndigelse til at fastsætte regler for fritagelse for undervisning i kristendomskundskab.
- Ministerbemyndigelse til at fastsætte regler for elevers deltagelse i undervisningen.
- Øget kompetence til kommunalbestyrelserne med henblik på tilrettelæggelsen af skolebestyrelsesarbejdet ved sammenlagte skoler.
- Udvidet adgang til at etablere madordninger i skoler og SFO'er.
- Hjemmel til, at Undervisningsministeriet kan kræve oplysninger afgivet i elektronisk form, samt ministerbemyndigelse til at fastsætte regler om elektronisk kommunikation og digital signatur m.v.

Blandt lovens konsekvenser er således, at der i fremtiden skal undervises i geografi ikke alene på 7. og 8. klassetrin, men også på 9. klassetrin, hvorefter eleverne kan indstille sig til en afgangsprøve, der ud over fagene fysik/kemi og biologi også om-

fatter geografi. Dette var et ønske, som undervisningsminister Ulla Tørnæs præsenterede, men ikke fik igennem ved 2003-reformen. Der igangsættes nu et udviklingsarbejde, som sigter mod at udvikle en skriftlig prøve i hvert af fagene fysik/kemi og biologi fra 2006 og i geografi fra 2007 samt en mundtlig/praktisk prøve, der er fælles for begge fag i 2006 og i alle tre fag i 2007. Fagets vejledende timetal ændres, således at geografi får tilført en lektion ugentligt på 9. klassetrin mod en tilsvarende reduktion af fagets timetal på 7. klassetrin.

Ministerbemyndigelsen til at fastsætte regler om, hvilken procedure skolerne har pligt til at følge forud for imødekommelse af fritagelse for undervisning i kristendomskundskab, ændrer ikke de bestående muligheder for fritagelse, men har til formål at begrænse omfanget og sikre, at fritagelse foregår på et ensartet grundlag overalt i landet, mens ministerbemyndigelsen til at fastsætte ensartede retningslinjer for registrering af elevers fravær kan ses som en præcisering over for kommunerne og skolerne af deres ansvar for, at eleverne deltager i skolens undervisning.

Ved lovforslagets 1. behandling betegnede Pernille Rosenkrantz-Theil (EL) det som »en køn lille rodebutik af forskellige lovforslag, lovforslag, som måske kan undre en lillebitte smule så kort tid efter, at der er indgået et folkeskoleforlig«. ²⁵ Margrethe Vestager (RV) betegnede bestemmelserne om ministerbemyndigelserne ved fritagelse og fravær som »en ny form for central styring« og understregede, at RV i stedet for en forøgelse af prøvernes antal »hellere havde set, at man trak lod om, hvilke fag der skulle aflægges prøve i, og at man fastsatte et fast, lavt antal prøver i alt«. ²⁶ Adskillige ordførere udtrykte sig på linje med Bodil Kornbek (KD), som fandt det »tankevækkende, at vi har nogle meget letpåvirkelige politikere, som på baggrund af en artikel i Politiken om, at geografiundervisningen blandt gymnasieelever ikke står særligt godt til, griber ind og siger, at vi skal styrke geografiundervisningen i folkeskolen«. ²⁷

Allerede ved høringsen af L 154 fremkom tilsvarende betænkeligheder fra flere sider. Således svarede forældreorganisationen Skole og Samfund bl.a. ²⁸, at det »er mindre end otte måneder siden, folkeskoleloven sidst blev ændret, og en del af de dengang vedtagne ændringer er endnu ikke trådt i kraft. Vi finder det overordentlig u hensigtsmæssigt, at loven ændres med så korte mellemrum ... Vi er endnu mere betænkelige, da det synes, som om baggrunden for nogle af lovændringerne er tilfældige undersøgelser bragt i pressen... Den udløsende faktor i forbindelse med denne del af lovforslaget (red.: styrkelsen af geografi) synes at have været en ganske lille, uvidenskabelig undersøgelse i dagbladet Politiken, baseret på besvarelser fra 140 elever i 1. g, som måske, måske ikke viser, at der er problemer med den generelle geografiske viden i folkeskolens afgangsklasser. Tilsvarende undersøgelser i andre fag havde måske afsløret en tilsvarende uvidenhed? Vi ved det ikke! Derfor finder vi, at grundlaget for at indføre endnu et prøvefag er overordentligt spinkelt«. Organisationerne var heller ikke enig i, at kommunalbestyrelsens kompetence i forhold til skolebestyrelserne øges, idet man fandt det »vigtigt at fastholde princippet om, at skolebestyrelsen er et uafhængigt forvaltningsorgan, som ikke er underlagt kommunalbestyrelsen. Vi er derfor generelt betænkelige ved, at kommunalbestyrelsens adgang til at fravige bestemmelserne om skolebestyrelsesvalg udvides«.

Lovforslaget blev vedtaget med 91 stemmer (V, S, DF og KF) mod 14 (SF, RV, EL og KD).

Kort efter – fem uger – denne ændring af folkeskoleloven, blev loven ændret på ny, ved at L 194 og L 195 indførte obligatorisk sprogstimulering af tosprogede 3-6-årige børn, og dette i både folkeskoler og frie grundskoler.²⁹ Loven skal sikre, at alle tosprogede børn kan påbegynde skolegangen uden sproglige problemer. Siden 1999 har det været en pligt for kommunerne at tilbyde denne undervisning, men med lovændringen bliver det tillige en pligt for forældrene, at deres børn deltager, idet forældrene kan vælge, om sprogstimuleringen skal foregå i folkeskolen, i en fri grundskole eller om de selv forestår den, jf. bestemmelserne i kapitel 8 i lov om friskoler og private grundskoler m.v. Hvis de vælger selv at sørge for sprogstimuleringen, skal de før start meddele skriftligt til kommunalbestyrelsen, der har tilsynspligt, hvilke børn der skal deltage i sprogstimuleringen, hvor den skal foregå, og hvem der skal udføre den.

Da lovændringen alene gælder tosprogede børn, stod spørgsmålet om diskrimination mellem tosprogede og andre danske børn centralt i Folketingets debat. Dette var forudset i bemærkningerne til loven, hvor man har taget stilling til spørgsmålets forenelighed med artikel 14 (forbudet om diskrimination) i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention sammenholdt med tillægsprotokollens artikel 2 om retten til undervisning. Man vurderer her, at der ikke er problemer, da »den foreslåede sprogstimuleringspligt er saglig ud fra det hensyn at sikre, at alle tosprogede børn får de bedst mulige danskundskaber ved skolestarten, som er en forudsætning for et udbytterigt skoleforløb og dermed også for de videre uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder«, samt »at pligten alene indtræder i det omfang, der efter en sagkyndig vurdering er konstateret et behov for sprogstimulering, og at deltagelse i de kommunale sprogstimulerings tilbud ikke er den eneste måde, hvorpå pligten kan opfyldes«.

Diskriminationsspørgsmålet blev ved 1. behandlingen kædet sammen med spørgsmålet om undervisningspligt, dvs. om den med lovens vedtagelse kan siges at være udvidet, så den indtræder, når barnet fylder 3 år. Således ville Pernille Falcon (EL) gerne have oplyst, »om man har tænkt sig at gennemføre undervisningspligt helt ned til 3-årsalderen for alle børnene i Danmark, eller om det kun er for de tosprogede børn med sprogstimuleringsbehov«.³⁰ Adskillige ordførere kunne tilslutte sig Bodil Kornbek (KD), som gerne havde set, at loven også omfattede »danske forældre, som siger nej til sprogstimulering af deres børn, hvor børnene endda i den grad har brug for sprogstimulering«.³¹ Thomas Adelskov (S) knyttede an hertil ved at tilkendegive Socialdemokratiets generelle ønske om at udvide undervisningspligten til at omfatte børnehaveklassen.³²

Spørgsmålet om betimeligheden i overhovedet at lovgive på området blev bl.a. rejst af Elsebeth Gerner Nielsen (RV), som mente, at problemet med, at nogle tosprogede børn ikke har modtaget sprogstimulering tidligere, hænger sammen med, at en del kommuner ikke har oprettet tilbuddet, selv om det har været gældende siden 1999, og at man i stedet for en lovændring skulle have gjort »en øget indsats over for de kommuner, der stadig ikke gør noget«.³³ Lovforslaget blev vedtaget med 90 stemmer (V, S, DF og KF) mod 14 (SF, RV, EL og KD).

Senest er der varslet endnu en ændring af folkeskolelovens bestemmelser, idet regeringen i juni 2004 har indgået aftale med Socialdemokraterne og Dansk Folkeparti om at indføre frit skolevalg på tværs af skoledistrikter og kommunegrænser. Samtidig er udsendt høringsforslag til *Lov om ændring af lov om folkeskolen (Mere frit skolevalg inden for og over kommunegrænser)*. Aftalen indebærer, at det i en toårig forsøgsperiode skal være muligt for forældre frit at vælge, hvilken skole de ønsker deres børn skal gå på. Valgmulighederne bliver uafhængige af skoledistrikter og kommunegrænser, og skolerne kan kun give afslag, hvis klasserne er fyldt op. Herefter forventes ordningen at blive permanent.

Tempoet i lovændringerne og indførelse af nye dispensationsmuligheder er formentlig medvirkende til, at KL for første gang har udformet en egentlig skolepolitik med den erklærede hensigt at kunne bidrage til den politiske debat om folkeskolen.³⁴ Den består af 10 såkaldte *grundsten*:

1. Et fælles ansvar for folkeskolen.
2. Rummelighed i folkeskolen.
3. En mere fleksibel organisering af undervisningen.
4. Faglighed – alle børn skal have udbytte af undervisningen.
5. Enkel og systematisk resultatvurdering.
6. De tosprogede børn og unge.
7. Værdibaseret ledelse og styring.
8. Skolen som den attraktive arbejdsplads.
9. Folkeskolens økonomi.
10. Kommunalpolitikernes ansvar og handlemuligheder.

Her skal omtales nogle af de mere markante udsagn, som må forventes at sætte KL's fingeraftryk på de kommende års skolepolitik. Med hensyn til grundsten 5 ønsker man således, at der »udvikles metoder og redskaber til måling af effektiviteten af lærernes og pædagogernes undervisningsformer med henblik på at udvikle børnenes faglige og sociale kompetencer... Folkeskolens aktuelle prøver bør justeres... Samlet set bør en styrket evalueringsindsats i forhold til at kunne dokumentere skolens resultater ikke føre til væsentlig flere test og prøver for børn og unge. Det bør overvejes at nedsætte antallet af ressourcekrævende mundtlige afgangsprøver med henblik på at styrke den løbende evalueringskultur i retning af mere skriftlighed og systematik. Ikke mindst folkeskoleloven har medvirket til at øge inputstyringen med f.eks. bindende timetal og delmål i fagene. Hvis der fra centralt hold løbende skal styres med regler i forhold til opdagede problemer, vil resultatet blive overstyring af folkeskolen i stedet for fokus på de vigtigste resultater.«

Hvad angår grundsten 6 anbefaler man at tilrettelægge skolestrukturen »således, at der ikke opstår skoler med udelukkende eller overvejende tosprogede børn og unge«. Endelig hedder det om grundsten 9, at »det er et kommunalpolitisk ansvar at foretage de nødvendige økonomiske effektiviseringer i kommunernes skoleøkonomi, f.eks. ved optimering af skolestrukturen og klassedannelsen, målrettet anvendelse af lærerressourcerne og omlægning af ressourcer fra specialundervisningen til al-

menundervisningen«. Og man nævner afslutningsvis, at »hvis ikke kommunalpolitikkerne påtager sig et ansvar for udvikling af den lokale folkeskole... kan Folketinget se det som sin opgave at styre skolen med endnu flere regler«. Den politiske linje er altså klar: Fleksible rammer, konsekvent økonomistyring og så lidt indblanding fra centralt hold som muligt er ingredienser i den medicin, der skal få folkeskolen på højkant igen.

Kvaliteten i folkeskolen har efterhånden været genstand for en længere række internationale komparative undersøgelser. I maj 2004 blev offentliggjort endnu en OECD-rapport om den danske folkeskole.³⁵ Rapporten nævner som styrkesider ved folkeskolen, at der arbejdes ud fra en demokratisk tradition, at skolerne har en god personalesituation og tilfredsstillende bygningsforhold og udstyr, at lærere, pædagoger og ansatte i almindelighed er engagerede, at eleverne er glade og tillidsfulde, at der arbejdes på at integrere de tosprogede elever, og at der er en klar vilje til at forbedre skolen. Men kritikken er i fokus, idet rapporten påpeger en række svage sider ved folkeskolen:

- At det faglige niveau i betydeligt omfang er utilstrækkeligt.
- At der mangler en stærk evalueringskultur i skolen, og at eleverne derfor får et utilstrækkeligt tilbagespil på deres præstationer.
- At skolerne i et utilstrækkeligt omfang vurderer egen indsats og ikke formidler erfaringer med gode arbejdsmetoder indbyrdes.
- At skolerne i mindre grad medvirker til at bryde den negative sociale arv.
- At læreruddannelsen er utilstrækkelig og efteruddannelsens omfang ikke tilfredsstillende.
- At lærernes overenskomst er hindrende for fleksibiliteten i skolens arbejde.

I lederen i *KK, Københavns Kommuneskole*, som udgives af Københavns Lærerforening, betegnes de løbende OECD-undersøgelser som »en trofast gæst«, der »afslører katastrofale mangler og giver gode råd«. ³⁶ Til rapportens råd om mere evaluering siger man på lederplads »ja, tak for det, evaluering kan være udmærket, så længe den ikke bliver mål i sig selv, for den svøbe kender de om ikke andre steder så i England, hvor de nu søger inspiration til en bedre skolekultur bl.a. i Danmark«.

I fagbladet *Folkeskolen* kommenteres der på lederplads en anden international undersøgelse, nemlig af elevers engelskkundskaber.³⁷ Man gør her opmærksom på en række metodefaktorer, som påvirker resultaterne i de forskellige lande, herunder tidspunkt i skoleåret for testens afholdelse og andelen af deltagende skoler, hvilket alt i alt svækker resultaterne betydeligt. Under henvisning til en tidligere international undersøgelse om fravær, som havde tilsvarende svagheder, mener man, at »den slags gentagelser gør det sværere og sværere at tage test og sammenligninger alvorligt. Det er ærgerligt. For det ødelægger diskussionen om, hvad gode evalueringer, prøver og sammenligninger kan og bør bruges til«.

Det kan sammenfattende siges, at med dette års lovændringer er den borgerlige regerings fingeraftryk på folkeskolens hverdag blevet tydeligere med flere prøver og obligatorisk sprogstimulering. De forventede politikerkrav om test som opfølgning

af de bindende trinmål i fagene er nu formuleret af de konservative, som ønsker test på trinmålene i bl.a. dansk.³⁸

Kritiske rapporter om det danske uddannelsessystem er efterhånden et jævnlige tilbagevendende fænomen, og måske skal man være opmærksom på, at selv om rapportererne stadig påkalder sig pressens opmærksomhed, kan en vis tilvænning i brugerkredse blive det utilsigtede resultat. Således fandt Helle Sjelle (KF) ultimo juli 2004, at debatten om rapportens resultater var blevet usynlig, og hun efterlyste effekten på kommunernes praksis.

Ansaret for specialundervisningen

Rummelighed som den pædagogiske og økonomiske mirakelkur for folkeskolens virksomhed har været omdiskuteret i flere år.³⁹ Ved årsskiftet forelå så evalueringen af perioden med den ændrede opgavefordeling inden for den vidtgående specialundervisning mellem amt og kommune, og af det opfølgende udviklingsprogram KVIS (Kvalitet i Specialundervisningen).⁴⁰ Den ændrede visitationspraksis, hvor visitationskompetencen fra år 2000 blev flyttet fra amterne til kommunerne, vurderes generelt som et godt tiltag, der har gavnet samarbejdet mellem amter og kommuner, selv om omfanget af henvisninger til vidtgående specialundervisning i 2002-03 lå på samme niveau som før.⁴¹ Der er således enighed blandt alle implicerede parter om, at elever i større omfang bør undervises i den almindelige folkeskole, idet der dog efterlyses en dialog om henvisningskriterier og den stigende udskillelse af elever med socio-emotionelle vanskeligheder.

Evalueringsrapporten anbefaler, at amtsrådenes ansvar for den vidtgående specialundervisning for børn, der i 2003 omfattede ca. 10.000 elever, svarende til knap 1,5% af folkeskolens elever, og for specialundervisningen for voksne, der i samme år beløb sig til ca. 90.000 voksne, i fremtiden overføres til kommunerne. Der er dermed allerede taget hul på *kommunalreformens* forslag til ændret opgavefordeling, idet aftalen anviser følgende opgavefordeling for fremtidens større og mere bæredygtige kommuner:⁴²

- *Kommunerne* finansierer og varetager myndighedsansvaret for den vidtgående specialundervisning, for specialundervisningen for voksne og for specialpædagogisk bistand til småbørn.
- Københavns Kommune beholder sine nuværende to institutioner, *Børneklubben*, der yder landsdelsdækkende rådgivning mv. for småbørn med hørehandicap, andre kommunikationshandicap og evt. tillægshandicap, samt *Skolen på Kastelsvej*, der er en landsdelsdækkende skole for døve og tunghøre børn samt hørehæmmede børn med yderligere funktionsnedsættelse.
- De øvrige nuværende amtslige folkeskoler (specialskoler) og de institutioner, der tilbyder voksenspecialundervisning, bortset fra tilbud til ordblinde, varetages af beliggenhedskommunen.
- Kommuner, der ikke selv råder over et relevant tilbud, kan købe specialundervisningspladser f.eks. på skoler i andre kommuner, i regionerne eller bruge private tilbud.

- *Regionerne* har den forsynings- og udviklingspligt, som følger af, at regionerne driver de nuværende amtslige institutioner, der er lands- eller landsdelsdækkende, og som tilbyder specialundervisning til børn, unge eller voksne. Institutionerne videreføres af den region, de ligger i. Det gælder blandt andet tilbud til personer med svære syns- og hørevanskeligheder, jf. nedenstående oversigt.
- Regionerne har ansvar for at tilpasse kapaciteten og sammensætningen af regionens tilbud og institutioner, herunder evt. oprettelse af nye tilbud og mulighed for at tilrettelægge særlige ungdomsuddannelsesforløb for f.eks. sent udviklede. Regionen har desuden ansvar for, at den faglige udvikling af indholdet svarer til behovene. Dette vurderes ud fra årlige redegørelser fra hver af regionens kommuner om behov og forventet brug af pladser. Redegørelserne danner grundlag for en årlig rammeaftale mellem kommuner og region som udgangspunkt for regionens tilpasnings- og udviklingsansvar.
- For så vidt angår kapacitet og sammensætning af de specialiserede lands- og landsdelsdækkende tilbud, skal regionerne koordinere indbyrdes. Det gælder følgende institutioner:
 - Døvblindecetret (Nordjyllands Amt) med landsdelsdækkende undervisnings- og botilbud til døvblindfødte på alle alderstrin.
 - Fredericiaskolen (Vejle Amt) med landsdelsdækkende undervisningstilbud mv. for døve og hørehæmmede børn.
 - Geelsgaardskolen (Københavns Amt) med et i et vist omfang landsdækkende undervisningstilbud for børn og unge med svære motoriske forstyrrelser, med erhvervet hjerneskade, døvblinde elever mv.
 - Institut for Blinde og Svagtsynede (Københavns Amt) med landsdækkende tilbud for unge og voksne med synshandicap.
 - Kolonien Filadelfia (Vestsjællands Amt) med lands- og landsdelsdækkende tilbud til børn, unge og voksne med epilepsi, der er indlagt på Epilepsihospitalet.
 - Nyborgskolen (Fyns Amt) med landsdækkende kost- og efterskole for døve og hørehæmmede unge.
 - Refnæsskolen/Synscenter Refnæs (Vestsjællands Amt) med landsdækkende tilbud for børn, unge og voksne med synshandicap.
 - Ålborgskolen (Nordjyllands Amt) med lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud mv. for døve og hørehæmmede børn og voksne samt børn med autisme.
- *Staten* fastsætter fortsat regler for undervisningens mål og indhold i folkeskolen og for voksenspecialundervisningen samt specialpædagogisk bistand for småbørn.

Ansvar for voksenspecialundervisning af ordblinde overføres til staten og flyttes til FVU-loven. Samtidig placeres visitation til ordblindeundervisning på VUC. Der ved samles alle uddannelsesstilbud for voksne med læsevanskeligheder i statsligt regi. Myndighedsansvaret for de øvrige dele af voksenspecialundervisningen placeres i kommunerne.

Kommunerne får det fulde *finansieringsansvar* for hele specialundervisningsområdet, herunder de regionale tilbud. *Klageadgangen* for voksne videreføres uændret.

Det eksisterende klagenævn for vidtgående specialundervisning, jf. folkeskolelovens § 51a, bliver fremover også klagenævn for den specialundervisning, der ydes i specialklasser og specialskoler. Som et kuriosum kan i øvrigt nævnes, at der med reformen af de gymnasiale uddannelser intet er sagt om specialundervisningen på dette niveau, men den opgave skal kommunerne dog nok næppe tage sig af.

Med aftalen om kommunalreformen er mere end 20 års strid om den primærkommunale betaling for den vidtgående specialundervisning forhåbentlig slut. Lige siden særforborgens udlægning i 1980 til kommuner og amtskommuner har undervisningens omfang og det kommunale takstbeløbs størrelse været en torn i mange kommunale øjne – selv om beløbet er fastsat efter aftale mellem netop kommuner og amter og ingen andre parter – mens amtskommunerne i vidt omfang har set sig selv som børns og forældres garant for et passende undervisningstilbud.

Ungdomsuddannelserne trimmes

Folketingsåret 2003-2004 har som ventet bragt nye love for gymnasiet (L33), hf (L35), hhx og htx (L34), som blev behandlet sammen med L 36 om følgeændringer.⁴³ Lovene får virkning fra august 2005, for studenterkursus dog først fra 2006. Lovgivningsarbejdet, der allerede er ved at blive udmøntet i bekendtgørelser for hver enkelt uddannelse⁴⁴, bragte som ventet ikke de store ændringer, og det er således alene Enhedslisten, som ikke slutter op om reformerne, bortset fra L 36, hvor også RV stemte imod på grund af utilfredshed med betalingsreglerne for skoleophold i udlandet.

Da hovedindholdet af lovgivningen, herunder den nye struktur med 1/2 års grundforløb og 2 1/2-årige studieretningsforløb i de treårige uddannelser samt de gymnasiale uddannelsers faglige profiler, var kendt efter aftalens indgåelse maj 2003, henvises til beskrivelserne heraf i *Uddannelseshistorie 2003*.⁴⁵ Det skal dog nævnes, at den etårige hhx afskaffes, og der skal fortsat være mulighed for unge og voksne for at aflægge en studentereksamen efter et toårigt kursusforløb på studenterkursus, som fremover også kan udbydes af VUC'er.

Imidlertid har det været et erklæret mål med reformen at koordinere de fire gymnasiale uddannelser, så de karakteriseres dels af nogle fællestræk, som ligestiller dem, dels af nogle specifikke træk, så den enkelte gymnasiale uddannelsesprofil står tydeligt for de uddannelsessøgende, ikke mindst for at reducere omvalg. De specifikke træk ved det almene gymnasium og hf er belyst i de følgende to afsnit.

Af *fællestræk* kan bl.a. nævnes, at alle fire gymnasiale uddannelser fortsat skal være både studieforberedende og almindennende og principielt give adgang til alle videregående uddannelser, dog således at optagelse på en videregående uddannelse på samme måde som i dag afhænger af såvel af den enkelte elevs valg af fag og niveauer som af uddannelseskrav til den adgangsgivende eksamen. Der er indført et par nye begreber: Uddannelsestid, som er et mål for den årlige lærerstyrede elevaktivitet, og studieaktivitet, som indebærer nye arbejds-, tilrettelæggelses- og evalueringsformer. Hvad angår oprettelse af valghold, indføres der i stedet for den nuværende timestyringsmodel en garantiordning, så der på institutioner med mere end 400 elever eller kursister oprettes hold ved mindst 10 tilmeldte, og på mindre insti-

tutioner ved mindst 7. Teamdanmark-ordningen bevares, således at de gymnasiale uddannelser kan udstrækkes med et år.

Som noget nyt er adgangskravene, herunder aflagt afgangsprøve fra folkeskolen i dansk, matematik, fysik/kemi/biologi/geografi, engelsk og 2. fremmedsprog, fælles for alle de treårige gymnasiale uddannelser, mens hf som hidtil forudsætter 10. klasse, dog med et udvidet krav om antal aflagte prøver. Krav om mødepligt er suppleret med krav om aktiv deltagelse både kvantitativt og kvalitativt i undervisningen. Skolens leder får en forpligtelse til at sikre, at der reageres tidligt på elevforsømmelser, samtidig med at de nuværende centralt fastsatte fraværsgrenser ophæves. Rektor kan beslutte manglende oprykning, hvis en elev eller kursist har opnået mindre end 6,0 i gennemsnit ved skoleårets afslutning.

Der skal fastholdes en national standard for hver af de gymnasiale uddannelser, som sikres bl.a. gennem centralt fastsatte mål og gennem nationale prøver og eksamener. Målene i de enkelte fag, som afpasses efter folkeskolens nye fælles mål, skal styre undervisningen.⁴⁶ Enhver form for bedømmelse er fortsat individuel, og der blev ikke i denne omgang åbnet for gruppeeksamensformen, bortset fra i få, særlige tilfælde. Eksamensbestemmelserne bliver ligeledes fælles for de gymnasiale uddannelser med samme regler for udregning af gennemsnit, vilkår for tilladte hjælpemidler og adgang til syge- og omprøver mv.

Reformen af de *erhvervsgymnasiale uddannelser*, L 34⁴⁷, har følgende hovedprincipper: I grundforløbene for både hhx og htx indgår fagene dansk, engelsk og matematik samt et tematisk organiseret studieområde. Efter skolens beslutning indgår 2. fremmedsprog endvidere i hhx's grundforløb eller starter samtidig med studieretningsforløbet. Indholdet i grundforløbet omfatter foruden faglige elementer som i det almene gymnasium også en sproglig dimension og idræt. I hhx og htx indgår der i alle studieretninger tre studieretningsfag, der er på AAA-, AAB-, AAC-, ABB-, eller ABC-niveau. Undtaget herfra er dog studieretninger i hhx, der som 3. fremmedsprog indeholder et begynderprog på A-niveau. Her indgår der i studieretningen kun to studieretningsfag, der begge er på A-niveau. De obligatoriske fag i hhx er: afsætning B, dansk A, engelsk A, erhvervsret C, 2. fremmedsprog B eller A, international økonomi B, matematik C, samfundsfag C, samtidshistorie B og virksomhedsøkonomi B. Alle elever har fortsat mindst to fremmedsprog.⁴⁸ De obligatoriske fag i htx er: biologi C, dansk A, engelsk B, fysik B, kemi B, kommunikation/it C, matematik B, samfundsfag C, teknik A, teknologi B og teknologihistorie C. Valgfag udbydes på A-, B- og C-niveau og kan vælges på tværs af studieretninger. Antallet af valgfag afhænger af elevens studieretningsfag og deres niveau. Der afsættes endvidere en timeramme til studieområder, som strækker sig over hele det treårige gymnasieforløb.

Folketingets drøftelser af lovkomplekset var præget af forligets bredde. Lisbeth Wissing betegner processen således: »Det lykkedes undervisningsminister Ulla Tørnæs at skabe en win-win-situation med det brede gymnasieforlig.«⁴⁹ Og hun fortsætter: »Succesen bag det brede forlig kan altså bl.a. tilskrives, at Ulla Tørnæs sænkede den ideologiske fane og gik efter en pragmatisk løsning, der så kønnere ud end det omstridte forlig i forbindelse med folkeskolereformen.« Hun nævner endvidere, at

Aage Frandsen (SF) »spillede en særdeles aktiv rolle under hele forhandlingsforløbet«, og hun citerer ham for, at »reformen hele vejen igennem er præget af embedsmandstænkning, personificeret i Jarl Damgaard«. ⁵⁰ Peter Kuhlman, formand for Gymnasieskolernes Rektorforening, er enig og kalder det »godt politisk håndværk fra ministerens side at fremsætte en idéskitse, der så ophøjes til lov«.

Ved forlagenes 1. behandling fyldte gymnasiet og hf mest i debatten. Christian Lund Jepsen (V) indledte med at understrege, at det nye grundforløb »ikke må udvikle sig til et udvidet ruskursus. Det faglige indhold skal på dagsordenen fra den første dag i gymnasiet«. ⁵¹ Han glædede sig over, at grundforløbet kun har et halvt års varighed, for »var forløbet blevet længere, ville det nemt have svækket mulighederne for at nå det tilstrækkelige faglige mål på studieretningerne«. Også Lene Jensen (S) var tilfreds med lovforslagene, herunder prøverne, men nævnte dog, at Socialdemokratiet gerne havde set, »at vi var gået endnu videre, så man også kunne have lavet gruppeeksamen med individuel bedømmelse, men det har flertallet ikke ønsket i den her omgang«. Aage Frandsen (SF) var »enormt glad ved, at der allerede i udspillet var lagt op til, at samfundsfag skulle være et obligatorisk fag«, og med henvisning til hf var han »enig i og tilfreds med, at hf også rent fagligt kan blive styrket, bl.a. ved at der bliver flere timer, og ikke mindst at faget dansk bliver styrket«. Ændringerne i hhx og htx karakteriserede han som en »mindre reform«, fordi de »over tid har gennemgået større ændringer, hvorimod det almene gymnasium har haft en tilbøjelighed til ligesom at lægge mere vægt på det, der var, end det, der var tidssvarende«. ⁵² Margrethe Vestager (RV) glædede sig bl.a. over »den metodiske, pædagogiske nyskabelse, som ligger i reformen ... Vi har store forventninger i forligskredsen ... både når det gælder almen dannelse, det studieforberedende og undervisningsformen, som faktisk er moderne i ordets bedste forstand. Nogle af de kommende elever vil opleve et modsat chok i forhold til det, vi ser i dag, fordi de har gået i en folkeskole, som i langt mindre grad, end tilfældet er i dag, lægger op til gruppearbejde, selvstændighed og samarbejde. Det er så en anden sag«. ⁵³

2. behandlingen var særdeles kortfattet og indeholdt alene en ajourført status fra undervisningsminister Ulla Tørnæs (V), som kommenterede nogles nervøsitet for, at tværfaglighedsbegrebet kunne udtynde fagligheden, med, at »op mod 85-90% af uddannelsesstiden forventes at blive brugt inden for det enkelte fag«. ⁵⁴ Hun karakteriserede tillige frygten for, at indførelsen af projektarbejdet »vil føre til en masse såkaldt projektmageri i gymnasiet« med ordene: »Det er forkert. Ordet projekt benyttes i lovforslagene som betegnelse for større skriftlige opgaver af samme art som den danskopgave, historieopgave og større skriftlige opgave, som vi kender fra gymnasiet i dag.«

Udarbejdelsen af læreplaner blev igangsat 27.1.2004, og 15.5. afleverede læreplansgrupperne deres udkast til Undervisningsministeriet, som herefter koordinerer de mange læreplaner, før de sendes i høring. De endelige læreplaner forventes at ligge klar efteråret 2004. ⁵⁵

Regeringens intentioner for ungdomsuddannelserne, hvor gymnasiet og hf hidtil har været amtsligt drevet, fremgår klart af aftalen om *kommunalreformen*. ⁵⁶ Indholdsstyringen bevares i staten, mens gymnasier og hf efter en overgangsperiode i

statsligt regi overgår til selveje og taxameterfinansiering med bestyrelser med lokale interessenter fra bl.a. kommuner og det lokale erhvervs- og kulturliv, som får ansvaret for driften.⁵⁷ Hovedtrækkene i reformen er følgende:

- Det frie skolevalg ved valg af gymnasium og hf-kursus opretholdes.
- Uddannelsernes nationale ensartethed fastholdes.
- Det almene gymnasium og hf overgår efter en overgangsperiode på 2½ år til selveje og taxameterfinansiering, idet institutions- og økonomistyringen harmoniseres med de øvrige statslige ungdomsuddannelsesinstitutioners.
- Ved overgangen til taxameterfinansiering tages hensyn til, at gymnasierne som »monoinstitutioner« i udgangspunktet er mere sårbare overfor udsving i tilgang og aktivitet end erhvervsskolerne.
- Overførslen af gymnasierne til staten sker august 2005 samtidig med ikrafttrædelsen af gymnasireformen.
- Regionernes opgaver finansieres ved en kombination af et udviklingsbidrag og et mindre bloktilskud inden for den nuværende økonomiske ramme.

Den fremtidige opgave- og ansvarsfordeling mellem de selvejende institutioner, regionerne og staten er planlagt således:

- *Institutionerne* får umiddelbart – inden for rammerne af godkendelser til udbud af studieretninger og valgfag – pligt til at sikre den fornødne bredde i udbuddet af studieretninger og valgfag.
- Gymnasieskolerne og hf-kurserne får det daglige driftsansvar og tager i samråd med regionerne beslutninger om kapacitet og optag.
- En bestyrelse med flertal af eksterne repræsentanter primært fra lokalområdet og fra de videregående uddannelser får ansvaret for institutionens drift. Bestyrelsen træffer beslutning om kapacitet og om det konkrete udbud af studieretninger og valgfag, herunder evt. beslutning om udbygning eller indstilling til lukning af egen institution.
- Bestyrelsen får ansvar for ansættelse og afskedigelse af rektor, mens staten får det overordnede overenskomstmæssige ansvar.
- *Regionerne* skal i samarbejde med institutionerne koordinere indsatsen, herunder kapacitet og geografisk placering af udbuddet, så der er et tilstrækkeligt og varieret uddannelsesstilbud inden for stx, hf, hhx, htx, grundforløbene på erhvervsuddannelserne, grunduddannelsen til landmand og de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser.
- Regionerne får i samarbejde med gymnasier og hf-kurser til opgave at koordinere elevfordelingen på gymnasieskoler og hf-kurser under hensyn til elevønsker om skole, studieretning og valgfag samt transporttid.
- Regionerne får indstillingsret til undervisningsministeren om placering af nye gymnasier, hf-kurser og øvrige ungdomsuddannelser.

- Staten varetager som i dag det pædagogiske tilsyn med de almen­gymnasiale ud­dannelser.
- Staten har det overordnede ansvar for økonomi og udbudsstyring og giver tilskud til driften af gymnasier og hf-kursus.
- Undervisningsministeren foretager den overordnede udbudsgodkendelse på bag­grund af bl.a. faglig og økonomisk bæredygtighed samt sikring af geografisk spredning, herunder f.eks. om udbud af hf som enkeltfag og om godkendelse af toårigt hf på VUC.
- Staten får det overordnede ansvar for udbud af studieretninger og valgfag, og un­dervisningsministeren kan påbyde institutioner at udbyde bestemte studieretninger og valgfag.
- Staten får i samarbejde med institutionerne og regionerne ansvar for at sikre, at der er et tilstrækkeligt og varieret uddannelses­tilbud til alle.
- Staten godkender de kommende overenskomster, der forventes indgået i foråret 2005.

Et af de centrale elementer i aftalen er således gymnasiets og hf's overgang til selv­eje og taxameterfinansiering. Denne styreform har været gældende for handelssko­lerne siden først i 1990'erne, hvor den efter den første begejstring over frihed til at forvalte egen skole nu er kølnet i en sådan grad, at direktørerne og bestyrelserne for Danmarks handelsskoler har sendt gymnasierne en »rungende advarsel mod styre­formen«. ⁵⁸ Således siger John Dahl, der er formand for handelsskolernes bestyrelser og for HK, at »hver gang handelsskolens bestyrelse har udmøntet besparelsen – bl.a. med klassekvotienter på omkring 35 og betalingskurser for kinesere – så har de (red.: politikerne) strammet skruen endnu en gang«. Men resultatet er altså alligevel uændret selveje og taxameter.

Tilrettelæggelsen af arbejdet med begrebet studieretning har allerede i det forløbne år vist sig at være ret så kontroversielt i praksis. Hver skole skal tilbyde mindst fire studieretninger, karakteriseret ved tre studieretningsfag. Det kan konstateres, at de største skoler vil tilbyde op til 10-11 studieretninger. I strukturen er der visse ligheds­punkter med det gamle grengymnasium fra før 1988. Fornylelsen ligger mestendels i, at der tilbydes mange studieretninger, og at eleverne i en bestemt studieretning i prin­cippet skal gå sammen i alle tre år både i studieretningsfagene og i alle fællesfag – selv om det kan blive svært at få til at gå op i skolernes administrative praksis.

Et andet omdiskuteret element er den almene studieforberedelse og projektarbej­det, som forudsætter et tæt lærersamarbejde, hvad der ikke overalt er tradition for i ungdomsuddannelserne. GL har behandlet problemet på lederplads. ⁵⁹ Man nævner her, at »samarbejde er et nøgleord i gymnasiereformen, og et vigtigt element bliver de lærerteam, som skal etableres i det nye gymnasium«. Og man fortsætter: »Nog­le vil opleve dette som et angreb på deres metodefrihed, men efter gymnasierefor­men ligger der i lærerrollen en kollektiv opgave, som den enkelte lærer ikke kan melde sig ud af.« Teamstrukturen har i folkeskolen fungeret i en halv snes år på godt og ondt. Måske skulle man kaste et blik over gærden og lære af folkeskolens erfaringer?

Også på andre områder har ungdomsuddannelserne været i Undervisningsministeriets søgelys, idet man har indført nye *optagelsesbetingelser til de videregående uddannelser*. Det nye pointsystem træder først i kraft i 2007, for at man kan nå at indrette sig på det nye optagelsessystem i ungdomsuddannelserne.⁶⁰

Det eksisterende pointsystem omfatter to kvoter: Kvote 1 ud fra karaktergennemsnit ved afsluttende gymnasial eksamen og kvote 2 for ansøgere med andre studierelevante kompetencer. P.T. kommer otte ud af ti unge ind på universiteter og højskoler under kvote 1, mens kvote 2 har været hyppigere anvendt på de mest eftertragtede uddannelser, hvor der modsat hovedparten af uddannelserne har været skrap adgangsbegrænsning.

Ændringerne indebærer, at fordelingen af kvote 1 og 2 fastsættes centralt af de ansvarlige ministerier. Man skal kunne forbedre sine muligheder for optag via kvote 1, ved at der gives bonus for ekstra A-fag, og ved at karaktergennemsnittet korrigeres opadgående på baggrund af fire skriftlige eksamens karakterer fra det eksisterende adgangsgivende eksamensbevis – hvilke fire fastsættes centralt. Kvote 2, der ikke vil være obligatorisk, men findes på udvalgte uddannelser efter central godkendelse, ændres til at give en mindre gruppe uddannelsessøgende mulighed for optag efter faglig opkvalificering ved GSK-kurser (gymnasiale suppleringskurser). Aftjent værnepligt svarer til et bestået GSK-fag. Optagelse sker også i kvote 2 efter faldende kvotient ved den adgangsgivende, gymnasiale eksamen, men kvotienten korrigeres opadgående for hvert supplerende GSK-fag. Endelig kan universiteterne stadig optage få studerende på dispensation ud fra samtaler og optagelsessprøver.

I øvrigt fortsætter de seneste års tendens mod en større søgning til de gymnasiale uddannelser frem for et ekstra år i skolen i 10. klasse.⁶¹ Det er især gymnasiets sproglige linje og højere handelseksamen, der trækker. I forhold til 2003 er andelen af elever i 9. klasse, der søger 10. klasse, faldet fra 57,1% til 55,2%. Tilsvarende er andelen, der søger gymnasieuddannelserne, steget fra 27,6% til 29,4%. Siden 1999 er andelen af elever, der søger 10. klasse, faldet fra 64% til godt 55%, og andelen, der søger en gymnasial uddannelse, er steget fra 23,8% til 29,4%. Det bliver interessant at følge, hvordan omstruktureringen af ungdomsuddannelserne vil påvirke denne udvikling.

Fra buffet- til menugymnasium

Februar 2004 blev den ventede gymnasireform vedtaget. Med hensyn til stx er reglerne udformet i L 33.⁶² Principperne bag reformen var som nævnt kendt allerede i 2003, hvor gymnasiets 100 års jubilæum blev markeret, dels ved at *Uddannelseshistorie 2003* blev et temanummer om gymnasiets historie, dels ved en udstilling på Dansk Skolemuseum efteråret 2003.⁶³

Uddannelsestiden for det nye almene gymnasium er fastsat til minimum 2470 timer for et fuldt forløb fra 1. g til 3. g svarende til det nuværende niveau for undervisningen i det almene gymnasium. Alle elever i det almene gymnasium skal efter den nye ordning have mindst fire fag på A-niveau samt normalt tre fag på B- og syv fag på C-niveau. De obligatoriske fag er: dansk A, historie A, fysik C, oldtidskund-

skab C og religion C. Desuden skal eleverne have mindst B-niveau i engelsk og i 2. fremmedsprog⁶⁴ samt mindst C-niveau i idræt, matematik, samfundsfag, et kunstnerisk fag og i mindst to af fagene biologi, kemi og naturgeografi. Endvidere skal alle vælge mindst et af fagene biologi, fysik, kemi og naturgeografi på mindst B-niveau.⁶⁵ Alle har således fortsat mindst to fremmedsprog⁶⁶, og matematik, fysik og mindst to af fagene biologi, kemi og naturgeografi er obligatoriske på mindst C-niveau.

Loven omfatter også de *gymnasiale suppleringskurser* (GSK), der henvender sig til personer, som har afsluttet en gymnasial eksamen og dermed opnået generel studiekompetence til videregående uddannelse, men som mangler specifikke fag og/eller niveauer eller et tilstrækkeligt karaktergennemsnit til at blive optaget på den ønskede videregående uddannelse. Adgang til GSK, som omfatter alle fag og niveauer, der optræder som adgangskrav til videregående uddannelser er fortsat betinget af en bestået gymnasial eksamen, og undervisningen er fortsat gratis for deltagerne, hvis kurset påbegyndes senest 1. oktober to år efter afslutningen af den adgangsgivende eksamen. GSK-undervisningen, der i dag udelukkende foregår på gymnasieskoler, hf-kurser (herunder VUC) og studenterkurser, skal fremover også kunne foregå på institutioner for erhvervsrettet uddannelse efter reglerne om hhx og htx-uddannelserne.

Under 1. behandlingen af loven var fokus rettet mod en styrkelse af fagligheden. Louise Frevert (DF) var således »fast overbevist om, at fagligheden bliver styrket i det nye gymnasium«. ⁶⁷ Og hun tilføjede: »I det hele taget styrkes de naturvidenskabelige fag, og skruen bliver strammet på gymnasierne, bl.a. ved, at alle jo som sagt skal have både fysik og matematik, selv om man vælger en studieretning, der er humanistisk.« ⁶⁸ Det blev af Pernille Rosenkrantz-Theil (EL) nævnt, at det var medvirkende til, at hendes parti ikke kunne stemme for forslagene, fordi »man gennemfører det, som eleverne har kaldt et naturvidenskabeligt kølleslag«, og hun mente, at »Dansk Folkeparti har sådan set fået sin målsætning om, at færre end 50% skal i gymnasiet, gennemført, og man har ikke skyggen af chance for at vurdere, hvor mange sproglige der bliver sorteret fra på det her.« ⁶⁹ Hun beklagede tillige det manglende loft over en klasses elevtal: »Der er en alvorlig akilleshæl i forliget, og den akilleshæl går ud på, at man ikke har sikret et loft over klassekvotienten.« ⁷⁰ Også Aage Frandsen (SF) havde gerne set et sådant loft og nævnte, at »vi sloges for det i fællesskab, vi på den venstre side... en sætning, der lød: Antallet af elever i stamklasser må normalt ikke overstige 28 elever.« ⁷¹ Undervisningsminister Ulla Tørnæs (V) understregede afslutningsvis, at »det fra regeringens side ikke har været et mål, at færre unge vælger gymnasiet«, men at hensigten »først og fremmest (var) en styrkelse af fagligheden i gymnasiet og også en styrkelse af elevernes reelle studiekompetence«. ⁷²

Det kan sammenfattende siges, at den nye indholdsreform ikke i samme grad som det eksisterende tilbud giver eleverne frit valg på alle hylder. Det er ikke uden grund, at det i debatten er blevet sagt, at gymnasiet har bevæget sig fra buffet- til menustruktur. Den enkelte elev kan fremtidig ikke selv sammensætte sin studentereksamen, men må vælge mellem de tilbud, som Folketinget har sat rammerne for, og som

institutionerne har sat på bordet i form af studieretninger. Han eller hun må dermed affinde sig med stort set færdigsammensatte menuer, hvor alle retter ikke altid kan være livretter.

Nyt liv til hf

Nogle havde vel regnet med, at den længe ventede reform af de gymnasiale uddannelser havde aflivet hf. Men sådan er det ikke gået. Med L 35 har også denne uddannelse fået nyt indhold.⁷³ Karakteristisk er, at man har fastholdt uddannelsens særlige træk: At uddannelsen er en toårig ungdomsuddannelse, at den er ligeværdig i forhold til de treårige gymnasiale uddannelser som adgangsgivende til videreuddannelser, og at den skal kunne læses som enkeltfag for også at kunne tiltrække voksne, der ønsker en gymnasial uddannelse.

Hf-uddannelsens nye struktur rummer mulighed for at udbyde bestemte »fagpakker«, og der er mulighed for treårige hf-uddannelser i kombination med bl.a. søfartsuddannelsen og landbrugsuddannelsen. De nuværende regler om retskrav på optagelse på det toårige hf bibeholdes; dog stilles der krav om aflæggelse af prøve i flere fag end i dag.

Hf-enkeltfagsundervisningen, der fortrinsvis finder sted på VUC, retter sig fortsat mod voksne, som ønsker at forbedre deres jobkvalifikationer, f.eks. ved en hf-fagpakke, der kan fungere som adgangsgrundlag til f.eks. pædagog- eller sundhedsområdet. Alle fag fra det toårige hf kan også udbydes som enkeltfag på de niveauer, som indgår i hf-eksamen. Hertil kommer fag fra gymnasiets fagrække samt visse andre fag, som kan have særlig interesse for voksne kursister, f.eks. retorik på C-niveau, filosofi på B-niveau og spansk på A-niveau. Prøver i de enkelte fag kan fortsat sammenstykkes til en samlet hf-enkeltfagseksamen, der giver generel studiekompetence til videregående uddannelser. En hf-eksamen kan som de øvrige gymnasiale uddannelser efterfølgende suppleres på GSK, uanset om man har fulgt det toårige forløb eller et enkeltfagsforløb.

Forhandlingsforløbet blev af Pernille Rosenkrantz-Theil (EL) under lovforslagernes 1. behandling bl.a. kommenteret således: »Regeringen ønskede oprindeligt at gøre hf til en b-uddannelse for de unge, der »bare« vil have en mellemlang, videregående uddannelse, og hf-pakkerne skulle indrettes sådan, at det blev tydeliggjort, om eleverne ønskede en sosu-uddannelse, en pædagoguddannelse, en læreruddannelse etc. ... Heldigvis lykkedes det...at fjerne de værste elementer i hf, og det lykkedes at sikre, at det fortsat skal være sweeperfunktionen, som står i centrum.«⁷⁴

Den nye hf-struktur er altså udformet med henblik på fortsat at kunne tilgodese voksne kursisters behov for at kunne kombinere arbejde, familie og fritidsinteresser med uddannelse. At en aktiv indsats er nødvendig, ses bl.a. af, at kun 58% af kursisterne under den nuværende ordning gennemfører undervisningen og bare 46% går til prøve.

Hf har altså beholdt sin såkaldte sweeperfunktion som adgangsvej til videregående uddannelser ved at åbne mulighed for, at også voksne, der har forladt skolesystemet, kan vende tilbage og tage en kompetencegivende gymnasial eksamen. Hf er i Encyklopædien beskrevet som »et særligt dansk forsøg på at aktivere den såkaldte

intelligensreserve i 1960'ernes dynamiske samfundsudvikling«. ⁷⁵ Spørgsmålet er, om der her knap 40 år efter hf's oprettelse i 1966 stadig findes et kundeunderlag af en tilstrækkelig størrelse.

Flere ind på sosu?

Også i denne folketingssamling har der været fokus på sosu-området. Med L 31 får private leverandører på hjemmehjælpsområdet mulighed for dels at indgå ansættelsesaftaler, dels at stille praktikpladser til rådighed. ⁷⁶ Da det er kommunalbestyrelserne, som godkender private leverandører i henhold til serviceloven, får den enkelte kommune hermed mulighed for – som en del af kommunens samlede kvalitetskrav – at kræve, at private leverandører indgår ansættelseskontrakter om uddannelse til social- og sundhedshjælper og/eller stiller en eller flere praktikpladser til rådighed, så den kommunale praktikpladskapacitet aflastes. L 31 hjemler desuden, at amtsrådene kan opkræve betaling for lærebøger i alle obligatoriske fag i uddannelserne til social- og sundhedshjælper og social- og sundhedsassistent.

Ved forslaget 1. behandling tilkendegav Christian Lund Jepsen (V), at det »efter Venstres opfattelse (er) en meget god ting, at de private leverandører får et medansvar for, at der er et tilstrækkeligt antal uddannelsespladser og dermed også på sigt et tilstrækkeligt antal uddannede«. ⁷⁷ Han mente også, at kommunen kan »kræve, at hvis en leverandør holder op, skal de nye leverandører overtage pladserne«. ⁷⁸ Margrethe Vestager (RV) var enig i behovet for flere pladser, men understregede samtidig betydningen af, »at man fastholder ansvaret for kvaliteten«, så »virksomhederne ikke kun uddanner deres egne medarbejdere, men uddanner til sektoren. Det vil sige, at der skal være en større bredde i uddannelsesperspektivet, end der nødvendigvis er i den enkelte virksomheds opgaveportefølje«. ⁷⁹ Lovforslaget blev vedtaget med 98 stemmer (V, S, DF, KF, SF, RV og KD) mod Enhedslistens 2 stemmer, som karakteriserede forslaget som unødvendigt.

Samme grad af enighed prægede ikke behandlingen af L 226. ⁸⁰ Med lovforslaget etableres der grundforløb for voksne svarende til det nuværende grundforløb for unge. Begge typer grundforløb gøres mere fleksible, ved at skolerne for den enkelte elev kan afkorte eller forlænge skoleundervisningen med indtil 6 uger med tilsvarende regulering af uddannelsens samlede varighed. Ved optagelse til social- og sundhedshjælperuddannelsen skal der lægges særlig vægt på kvalifikationer og kompetencer, som er opnået på grundforløbet og ved arbejde inden for relevante erhvervsområder, og ansøgere med anden etnisk baggrund end dansk, kan ikke afvises alene med henvisning til manglende danskkundskaber.

Ved lovens 1. behandling udtrykte Christian Lund Jepsen (V) klart dens hovedsigte således: »... det bliver muligt at tilrettelægge særlige grundforløb for flygtninge og indvandrere, hvorved de får bedre muligheder for at blive optaget på uddannelserne og bedre muligheder for at erhverve de danskkundskaber, der er nødvendige for at gennemføre uddannelsen.« ⁸¹ Margrethe Vestager (RV) henviste til høringsvarene, hvor bl.a. FOA har skrevet, at »en lovændring ikke er nødvendig«, og fandt, at »det er meget svært at finde ud af, hvad der er de reelle intentioner bag det her lovforslag«, og hun mente, at man i lovforslaget ikke kan »se andet end en ud-

tynding af uddannelsen ... et forsøg på at sænke kvaliteten«. ⁸² Hun fik følgeskab af Carsten Hansen (S), som gjorde opmærksom på, at der på sosu-uddannelserne allerede nu er 11% med anden etnisk baggrund og fortsatte, »at det, at man i virkeligheden lempet optagelseskriterierne til uddannelse, sikrer, at der nu er to veje ind i uddannelsen«. ⁸³ Også SF fandt forslaget unødvendigt med henvisning til, at »mulighederne er angiveligt allerede til stede, samtidig med at der er en risiko for, at de foreslåede ændringer kan svække uddannelsens kvalitet«. ⁸⁴ Lovforslaget blev vedtaget med 58 stemmer (V, DF, KF, EL og KD) mod 39 (S, SF og RV).

Kommunalreformen beskæftiger sig også med social- og sundhedsuddannelserne, idet der bl.a. ønskes en mere entydig og gennemskuelig sammenhæng i de erhvervsrettede ungdomsuddannelser og en større sikkerhed for, at der er tilstrækkelig uddannet arbejdskraft til social- og sundhedsområdet i landet som helhed. ⁸⁵ Uddannelsesinstitutionerne, vekselsprincippet mellem skoleundervisning og praktikuddannelse samt optagelseskrav vil være uændrede. Nuværende indholdsmæssige og økonomiske forskelle vil blive udlignet, så institutionerne sikres mere ensartede vilkår. Antal uddannelsespladser i grundforløbet og praktikpladser fastsættes ud fra behovet for færdiguddannede inden for området. Behovet for pleje- og omsorgspersonale hos private aktører vil i højere grad blive inddraget i vurderingerne af det samlede behov for uddannelsespladser. Uddannelsernes tilknytning til de primære aftagere i kommunerne og på sygehusene fastholdes.

Den fremtidige opgave- og ansvarsplacering er tilrettelagt ud fra følgende principper:

- Drifts- og institutionsansvar for sosu-uddannelserne placeres i staten.
- Regionerne koordinerer i samarbejde med institutionerne indsatsen, herunder den geografiske udbudsplacering, og kapaciteten, så der er et tilstrækkeligt og varieret uddannelsesstilbud i regionen.
- Kommunernes og sygehusenes ansvar for at tilvejebringe hovedparten af praktikpladserne fastholdes, og dimensioneringen af uddannelsespladserne sker fortsat ud fra behovet for færdiguddannede. Undervisningsministeren bemyndiges således til at pålægge regionen og kommunerne at oprette et mindste antal praktikpladser, herunder flere praktikpladser hos private leverandører.
- Kommuner og regioner repræsenteres i uddannelsesinstitutionernes bestyrelse.
- Efter en overgangsperiode harmoniseres skolerne styringsmæssigt med øvrige erhvervsrettede ungdomsuddannelsesinstitutioner.
- På sigt vil der være mulighed for at integrere uddannelserne i erhvervsuddannelserne til gavn både for social- og sundhedsuddannelserne og de øvrige erhvervsuddannelser. Det vil give mulighed for fleksibilitet og evt. merit på tværs af uddannelserne.
- Uddannelser, som efter aftale med Diakonissestiftelsen gennemføres på diakonhøjskolerne i Århus, Dianalund samt på Frederiksberg kan fortsætte uændret.

Som det ses, står sosu-området splittet: Dels betinger bl.a. en stadig voksende ældresektor, at både kvalitet og kapacitet i uddannelsen er på plads, dels betragtes om-

rådet af mange som en god integrationsvej for flygtninge og indvandrere. Dilemmaet kommer klart til udtryk i årets lovgivning, mens der ikke umiddelbart ses overvejelser herom i kommunalreformens retningslinjer for området.

VUC'ernes opgaver

En af de senere års uddannelsesmæssige solstrålehistorier er den forberedende voksenundervisning (FVU) og den almene voksenuddannelse (AVU), som foregår på VUC'erne, der bl.a. også udbyder hf-enkeltfag. At folk har taget FVU-uddannelserne til sig, ses eksempelvis af, at ca. 19.000 voksne i 2003 deltog i læse- og matematikundervisning i dette regi.

VUC'ernes opgaver er i denne samling blevet udvidet med L 32, så de fra august 2004 også kan udbyde studenterkursus.⁸⁶ Blandt lovforslagets øvrige indhold er en ministerbemyndigelse til også at åbne for udbud af toårige hf-kurser efter ansøgning, og som en konsekvens af de øgede udbudsmuligheder øgede krav til forstanders uddannelse, nemlig de samme som gælder rektor ved de gymnasiale uddannelser. Uddannelseskravet kan dog opfyldes ved ansættelse af en afdelingsleder med de fornødne kvalifikationer.

Ved lovforslagets 1. behandling nævnte Helga Moos (V), at »lovforslaget lægger op til, at amterne kan få en større grad af fleksibilitet i planlægningen af den amtskommunale uddannelsesstruktur«. ⁸⁷ Anne-Marie Meldgaard (S) glædede sig over de øgede opgaver til VUC'erne, bl.a. fordi hun fandt, at regeringen i sit »ideologiske felttog om brugerbetaling (havde) indført brugerbetalinger på voksenuddannelser, der i den grad har truet VUC-centrenes eksistens«. Lovforslaget blev vedtaget med 109 stemmer (V, S, DF, KF, SF, RV, KD og Anders Møller (UFG)); 2 (EL) stemte hverken for eller imod, idet partiet ikke kunne tilslutte sig de øgede krav til forstanderuddannelse.

Kommunalreformen har i høj grad fokus på denne del af uddannelsessystemet. For at sikre bedre sammenhæng i uddannelsestilbuddene til voksne skal der skabes ensartede rammevilkår for VUC'er og institutioner for erhvervsrettet uddannelse, der i dag er hovedudbydere af både almen og erhvervsrettet voksenuddannelse til og med erhvervsuddannelsesniveau. Den forberedende voksenundervisning forankres på de eksisterende voksenuddannelsescentre, og driftsansvaret overdrages til staten. VUC'erne omdannes til selvejende institutioner med en bestyrelse, som får ansvaret for udbud og optag samt bygninger og økonomi mv. for det pågældende voksenuddannelsescenter.

Den fremtidige opgave- og ansvarsfordeling foreslås således:

- *Institutionernes* bestyrelse og ledelse får driftsansvaret for den enkelte institution
- Visitationen til ordblindeundervisningen henlægges til VUC. Derved samordnes uddannelsestilbud for voksne med læsevanskeligheder.
- Ansvar for indgåelse af driftsoverenskomster for FVU og ordblindeundervisning overgår til VUC. Der etableres regler for at sikre et fortsat bredt udbud tæt på borgerne.

- *Regionerne* skal i samarbejde med institutionerne koordinere indsatsen, herunder kapacitet og geografisk placering
- Regionernes opgaver finansieres i en kombination af et udviklingsbidrag og et mindre bloktilskud inden for den nuværende økonomiske ramme.
- *Staten* overtager ansvaret for voksenuddannelsescentre – institutionerne overgår til selveje og taxameterfinansiering i en ny og moderniseret form.
- Driften af VUC finansieres af staten, blandt andet gennem aktivitetsafhængige taxametertilskud.
- Staten viderefører den centrale indholdsstyring og det statslige tilsyn mv.
- Ansvaret for ordblindeundervisningen overføres til staten og flyttes til FVU-loven.

VUC overføres til staten samtidig med gymnasierne, dvs. med virkning fra skoleåret 2005/06. Staten skal godkende de kommende overenskomster. Efter en overgangsordning på 2½ år harmoniseres institutions- og økonomistyringen med styringen på institutioner for erhvervsrettet uddannelse, dvs. at VUC overgår til selveje og taxameterfinansiering.

Det må forventes, at VUC'erne i fremtiden får en central placering i den grundlæggende voksenuddannelse, hvor udfordringen må være at finde balancen mellem et dækkende udbud og taxameterstyringen.

Reform af pædagog- og læreruddannelserne

Med Folketingets debat om R 10 *Redegørelse om pædagoguddannelsen og læreruddannelsen*⁸⁸ er der i det kommende folketingsår varslet reform af pædagog- og læreruddannelserne fra hhv. 1991 og 1997 med virkning fra august 2006.⁸⁹ Undervisningsminister Ulla Tørnæs nævnte ved præsentationen som nøgleprincipper, at »begge uddannelser skal fortsat være generalistuddannelser, men kravet om højere faglighed i uddannelsessystemet stiller krav om både specialisering, skærpede adgangskrav og deltagelsespligt«. ⁹⁰ Hun tilføjede om pædagoguddannelserne, at »vi må skærpe indgangsniveauet til uddannelsen og fra centralt hold formulere flere krav til uddannelsesinstitutionerne. Seminarierne tilrettelægger i dag pædagoguddannelsen vidt forskelligt – både hvad angår rammer og kvalitet. Det er ikke godt nok«. Og læreruddannelsen kommenterede hun med følgende bemærkning: »I mine øjne er tiden løbet fra enhedslæreruddannelsen, altså ideen om, at en lærer i princippet uddannes til at undervise i alle fag på alle klassetrin.«

Hvad angår *pædagoguddannelsen* anbefaler R 10:

- Indførelse af centralt fastsatte CKF'er.
- Styrket faglighed.
- Bedre specialiseringsmuligheder.
- SU-finansierede praktikperioder i stedet for lønnet praktik.
- Skærpelse af indgangsniveauet og stramning af deltagelsespligten.

Med henblik på *læreruddannelsen* foreslår R 10 følgende ændringer:

- Linjefagene billedkunst, hjemkundskab, håndarbejde og sløjd udgør tilsammen et »praktisk-kreativt fagområde«, hvor den studerende kan vælge to af fagene som 4. linjefag.
- Mulighed for i dansk og matematik at specialisere sig efter elevernes alderstrin (1.-6. og/eller 4.-10. klasse).
- Forsøgslinjefaget dansk som andetsprog gøres til fast fag i linjefagsrækken.
- Skærpet indgangsniveau til linjefagene og stramning af deltagelsespligten.
- Præcisering af CKF'erne.
- Indførelse af obligatorisk grunduddannelse i dansk.
- Styrkelse af undervisningselementet »skole-hjem-samarbejde« og af specialpædagogik i de pædagogiske fag, samtidig med at faget Skolen i samfundet nedlægges.
- Justering af praktikdelen med skærpet bedømmelse af egnethed til lærerarbejdet.

Ved Folketingets forhandling samlede drøftelserne sig på pædagogområdet om praktikkens finansiering og på læreruddannelsesområdet om afskaffelsen af enhedslæreren og den ændrede linjefagsstruktur.

Med hensyn til *pædagoguddannelsen* fik rapportens anbefaling af SU-praktik i stedet for lønnet praktik Carsten Hansen (S) til at rejse finansieringsspørgsmålet med følgende bemærkning: »Kilder, f.eks. formanden for Pædagogseminariernes Rektorforsamling, nævner, at det koster 120-130 mio. kr.«⁹¹ Margrethe Vestager (RV) fulgte op med et ønske om at få belyst »om en finansiering af en omlægning fra lønnet praktik skal ske via en tilbagerulning af den eksisterende aftale, om det skal ske via forringelser i uddannelsen i øvrigt, eller om der skal tilføres midler udefra.«⁹² Og Aage Frandsen (SF) sendte »en direkte besked til finansministeren« om, at »inden man kan forhandle pædagoguddannelsen med hensyn til finansieringen, så skal økonomien være på plads.«⁹³ Carsten Hansen (S) kunne i øvrigt tilslutte sig, at kravene til uddannelsens indgangsniveau skærpes, og at der udformes centralt fastsatte CKF'er.

Hvad *læreruddannelsen* angår, forventede Gitte Lillelund Bech (V) i sin præsentation af rapporten, med baggrund i at modulet i specialpædagogik foreslås obligatorisk, »at færre børn bliver sendt til specialundervisning. Tilmed får vi flere rummelige lærere og dermed også en mere rummelig folkeskole.«⁹⁴ Pernille Rosenkrantz-Theil (EL) var utilfreds med afskaffelsen af enhedslæreren og af faget Skolen i samfundet. Gitte Lillelund Bech (V) svarede til det sidste, at »vi har faktisk prioriteret, at vi foretrækker at have et modul i specialpædagogik frem for at have modulet, der hedder Skolen i samfundet.«⁹⁵ Bodil Kornbek (KD) karakteriserede redegørelsens placering af den praktisk-musiske faggruppe som regeringens »mangel på faglige ambitioner« og spurgte efter begrundelsen for »nedprioriteringen.«⁹⁶ Carsten Hansen (S) var ligeledes kritisk over for de praktisk-musiske fags placering og afskaffelsen af faget Skolen i samfundet, hvor han ønskede at bevare »det sociologiske element i læreruddannelsen«, ligesom han fandt det »helt afgørende«, at enhedslæreruddannelsen fastholdes.⁹⁷ Margrethe Vestager (RV) ønskede, »at lærerudan-

nelsen skal give kompetence til at undervise på alle skolens klassetrin«, og hun benyttede lejligheden til at promovere ideen om »et planlagt toårigt forløb, hvor den nyuddannede (lærer) holder en fast kontakt til seminariet og får mulighed for at udveksle erfaringer, reflektere og tilegne sig konkrete færdigheder«. ⁹⁸ Ideen er tidligere bl.a. fremsat af ledergruppen på Aalborg Seminarium ved rektor Peter Norrild ⁹⁹ og af rektor Ole Glahn, Holbæk Seminarium. ¹⁰⁰ Også Danmarks Lærerforening støtter ideen, som indgår i hovedstyrelsens udspil til reform af læreruddannelsen, der er vedtaget medio marts 2004. Helle Sjelle (KF) er ligeledes positiv over for forslaget: »Jeg synes, det er et interessant forslag. Vi er meget optaget af, at der er sammenhæng mellem læreruddannelsen og virkeligheden.« ¹⁰¹ I fagbladet Folkeskolen, som udgives af Danmarks Lærerforening, kommenteres reformen på lederplads i øvrigt således: ¹⁰² »Samlet bliver resultatet smalle fagundervisere. På delområder kan de måske blive teknisk dygtige. Men de bliver ikke lærere med pædagogik og fagligt overblik over hele skoleforløbet.«

Som det fremgår, får undervisningsministeren det næppe så let, når hun skal have fundet fodslag til afskaffelsen af enhedslæreren. Til Folkeskolen siger Carsten Hansen (S): ¹⁰³ »Vi har hele tiden sagt, at vi gerne vil fastholde enhedslæreruddannelsen. Det er et kardinalpunkt for os, de Radikale og Socialistisk Folkeparti, og hvis vi ikke finder en fornuftig løsning, vil vi hellere lade være med at ændre noget«. Det er i øvrigt værd at hæfte sig ved, at hvis regeringen vælger at gennemføre en lovændring uden et af de tre nævnte partier, er der tale om forligsbrud i forhold til det seneste forlig om læreruddannelsen, der blev indgået i 1997.

CVU som University College

Af justeringerne på CVU-området kan nævnes, at institutionerne fra august 2004 med L 196 om ændring af lov om *Centre for Videregående Uddannelse og andre selv-ejende institutioner for videregående uddannelser m.v. (Styrkelse og forenkling af CVU'erne)* har fået lempeligere krav til organisationsformen, idet oprettelse af en bestyrelse bliver et »kan« i stedet for et »skal«. Hvis bestyrelsen afskaffes, erstattes den af et såkaldt »fagråd«. Samtidig får et ubetinget CVU mulighed for at kalde sig »University College« ¹⁰⁴, hvad der skønnes at være en internationalt mere dækkende betegnelse end »Centre for Higher Education«, som stadig gælder for betingede CVU'er. Undervisningsminister Ulla Tørnæs nævnte i øvrigt ved lovforslagets fremsættelse, at der p.t. er »i alt 23 CVU'er med uddannelse på MVU-niveau, hvoraf kun seks er betingede, og at noget tyder på, at en næste generation af sammenlægninger mellem CVU'erne er på vej«.

Ved forslagens 1. behandling udtrykte Morten Homann (SF) sin undren over, at man lancerer betegnelsen University College for de ubetingede CVU'er med følgende ord: »Hvis det ikke er at prøve at give et incitament til at prøve at få de her CVU-uddannelser, som ikke er lykkedes indtil nu, til at lykkes, så ved jeg ikke, hvad det er.« ¹⁰⁵ Margrethe Vestager (RV) gjorde opmærksom på, at da CVU blev oprettet, var der i høringsforslaget indeholdt en »sammenbinding mellem det at ophæve studiebestyrelser og så University College«, og at det gør forslaget i L 196 »ret kontroversielt i miljøet«, fordi det vil resultere i en »stadig mere topstyret og stadig mere cen-

tralt styret dansk institutionsstruktur«. ¹⁰⁶ Pernille Rosenkrantz-Theil (EL) betegnede det at afskaffe studiebestyrelserne som »en tendens til skive for skive at skære demokratiet væk« og tilføjede, at hvis man »fjerner den enkelte bestyrelse, den enkelte ledelse på institutionerne, så fjerner man sådan set dens egen identitet eller dets eget særpræg«, og hun erindrede på den baggrund om, »at Venstres hovedargumentation i forbindelse med, at Venstre stemte imod CVU-lovgivningen i maj 2000, var, at lovgivningen var for stram, at der skulle være løsere bånd i CVU«. ¹⁰⁷ Bodil Kornbek (KD) omtalte godkendelsesproceduren før tildelingen af betegnelsen University College og kunne godt følge kvalitetskriteriet, men betvivlede sammenhængen med de ubetingede CVU'er, og nævnte, at »man kan vel godt gøre noget ekstra, selv om man ikke er et ubetinget CVU?«. ¹⁰⁸ Endelig sagde Margrethe Vestager (RV), at hun huskede forhandlingerne om CVU's start i 2000 sådan, at »resultatet (blev) meget stærkt præget af Venstre, det gamle Venstre altså, for det blev et resultat, som i meget vid udstrækning respekterede de enkelte daværende institutioner ... Jeg havde som minister dengang ønsket mig noget andet i udgangspunktet, men det blev, som det blev, og jeg vurderede, at det var godt«. ¹⁰⁹ På baggrund heraf forekom det hende »helt paradoksalt, at Venstre nu i regeringen stiller med et forslag, der nærmer sig den oprindelige idé, nu, hvor timingen for længst er passeret, og processen for længst er løbet fra den idé... Forslaget vil en hel masse, men lader næsten som ingenting, næppe efter devisen Noget for Noget, det er snarere: Går den, så går den«. Ved afslutningen af debatten, konkluderede hun, at regeringen med L 196 giver »et meget effektivt bud« på at styrke CVU'erne ved »det, som er det centrale i det her forslag, nemlig (at man) fjerner muligheden for, at partnerne kan fastholde en selvstændig identitet.« ¹¹⁰ Lovforslaget blev vedtaget med 88 stemmer (V, S, DF og KF) mod 10 (SF, EL og KD); 4 (RV) stemte hverken for eller imod.

Lovens vedtagelse satte dermed et i hvert fald foreløbigt punktum for en hed diskussion i efteråret 2003 om samarbejdet mellem DPU og CVU'erne. Diskussionen blev udløst af et notat udarbejdet af Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet i fællesskab om CVU'ernes status, herunder hvad der adskiller CVU'ernes udviklingsarbejde fra universiteternes forskning. Rektor på DPU Lars-Henrik Schmidt betegnede notatet som »en handel mellem de to ministerier – og den løser ikke nogen problemer« og han nævnte, at »dem jeg kalder for markgreverne på CVU'erne kan nu få lov at kalde sig University Colleges. Men til gengæld må de alligevel ikke kalde deres arbejde for »anvendt forskning«. ¹¹¹ Knud Munksgaard, formand for CVU-rektorkollegiet var »rystet« og kaldte udtalelsen for »gift for samarbejdet«. Lars-Henrik Schmidt kritiserede bl.a. CVU'erne for ikke i tilstrækkeligt omfang som aftalt at have købt forskningstilknytning på DPU, men i stedet forsket selv, hvortil Knud Munksgaard svarede, at »kan DPU ikke levere den vare, som vi gerne vil have, så nytter det ikke, at de har en masse andre varer på hylderne«.

Nogle CVU'erne har i øvrigt ført en alt andet end problemløs tilværelse i det forløbne år. Således er det ubetingede CVU Øst opløst »efter et stormfuldt år med samarbejdsvanskeligheder, stigende økonomiske problemer, mangel på en CVU-rektor, fratrædelse af en seminarirektor og en stadig mere uforsonlig tone mellem bestyrel-

sesmedlemmer«. ¹¹² De fem institutioner er nu indsluset i tre andre CVU'er. Det skønnes, at en opløsning af CVU'et koster »et tocifret millionbeløb« og vil »påføre institutionerne gældsposter, koste job og skabe dårligere undervisning i en årrække. Problemet bliver ikke mindre af, at der – hvis der starter en dominoeffekt på landsplan, og CVU-reformen falder på gulvet – bliver tale om et enormt samfundsmæssigt økonomisk tab«. ¹¹³

Desuden har to institutioner meldt sig ud af det betingede JCVU, fordi de ikke ønskede at indgå i det ubetingede CVU, som var under forberedelse, og Silkeborg Seminarium har meldt sig ud af CVU Midtvest, delvis af samme årsag, men han siger også, at »hvis formålet med CVU'erne var at skabe nogle større enheder, så hjælper det ikke noget, at de enkelte seminarier fortsat ligger 110 km fra hinanden«.

Har lovændringen så styrket CVU'ernes situation? Magisterbladets kommentar til lovens vedtagelse omtaler, at høringsfasen fremkaldte »en markant kritik« fra rektorer, undervisere og bestyrelsesmedlemmer på landets lære- og pædagogseminarier, »men lige meget hjalp det«. ¹¹⁴ Man ser derfor loven som »første skridt i retning af en langt mere centraliseret struktur på CVU'erne«. Spørgsmålet er, om en centraliseret CVU-sektor er det samme som en stærk sektor.

Andre lovændringer mv.

L 66 om ændring af lov om støtte til folkeoplysende voksenundervisning, frivilligt folkeoplysende foreningsarbejde og daghøjskoler samt om Folkeuniversitetet (folkeoplysningsloven) og lov om ungdomsskoler. (Frivilliggørelse af folkeoplysningsudvalgene).

Fremsættelse af lovforslag 6.11.2003.

1. behandling af lovforslag 18.11.2003.

2. behandling af lovforslag 16.12.2003.

3. behandling af lovforslag 19.12.2003.

Lov nr. 1224 af 27.12.2003.

L 81 om ændring af lov om statens uddannelsesstøtte. (Tillæg til uddannelsessøgende i videregående uddannelser med varig funktionsnedsættelse).

Fremsættelse af lovforslag 13.11.2003.

1. behandling af lovforslag 2.12.2003.

2. behandling af lovforslag 16.12.2003.

3. behandling af lovforslag 19.12.2003.

Lov nr. 1225 af 27.12.2003.

L 82 om ændring af lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler), lov om produktionsskoler og lov om friskoler og private grundskoler m.v. (Opfølgning på finanslovaftalen om omstillingsreserven og regelforenkling).

Fremsættelse af lovforslag 13.11.2003.

1. behandling af lovforslag 2.12.2003.

- 2. behandling af lovforslag 16.12.2003.
- 3. behandling af lovforslag 19.12.2003.
- Lov nr. 1226 af 27.12.2003.

L 83 om ændring af lov om støtte til folkeoplysende voksenundervisning, frivilligt folkeoplysende foreningsarbejde og daghøjskoler samt om Folkeuniversitetet (folkeoplysningsloven). (Ændrede tilskudsbestemmelser for handicapundervisning).

Fremsættelse af lovforslag 13.11.2003.

- 1. behandling af lovforslag 26.11.2003.
- 2. behandling af lovforslag 16.12.2003.
- 3. behandling af lovforslag 19.12.2003.
- Lov nr. 1227 af 27.12.2003.

L 84 om ændring af lov om Arbejdsgivernes Elevrefusion, lov om erhvervsuddannelser, lov om godtgørelse ved deltagelse i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse, lov om arbejdsmarkedsuddannelser m.v. og lov om produktionsskoler. (Fornyelse af vekselluddannelsesprincippet, finansieringsomlægning m.m.).

Fremsættelse af lovforslag 13.11.2003.

- 1. behandling af lovforslag 2.12.2003.
- 2. behandling af lovforslag 16.12.2003.
- 3. behandling af lovforslag 19.12.2003.
- Lov nr. 1228 af 27.12.2003.

L 155 om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. (Styrkelse af forældrenes frie valg).

Fremsættelse af lovforslag 4.2.2004.

- 1. behandling af lovforslag 24.2.2004.
- 2. behandling af lovforslag 13.4.2004.
- 3. behandling af lovforslag 20.4.2004.
- Lov nr. 291 af 29.4.2004.

L 156 om ændring af forskellige love om selvejende uddannelsesinstitutioner. (Revisorkrav, digital kommunikation m.v.).

Fremsættelse af lovforslag 4.2.2004.

- 1. behandling af lovforslag 24.2.2004.
- 2. behandling af lovforslag 4.5.2004.
- 3. behandling af lovforslag 6.5.2004.
- Lov nr. 361 af 19.5.2004.

L 181 om adgang til udøvelse af visse erhverv i Danmark.

Fremsættelse af lovforslag 11.3.2004.

- 1. behandling af lovforslag 30.3.2004.
- 2. behandling af lovforslag 18.5.2004.

3. behandling af lovforslag 25.5.2004.
Lov nr. 476 af 9.6.2004.

L 224 om ændring af lov om *statens voksenuddannelsesstøtte (SVU) og lov om godtgørelse ved deltagelse i erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse. (Udvidelse af adgangen til SVU).*

Fremsættelse af lovforslag 31.3.2004.
1. behandling af lovforslag 27.4.2004.
2. behandling af lovforslag 2.6.2004.
3. behandling af lovforslag 4.6.2004.
Lov nr. 480 af 9.6.2004.

L 225 om ændring af lov om *statens uddannelsesstøtte og lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag. (Tillægsstipendium og supplerende studielån til forsørgere, forhøjelse af det højeste fribeløb og regulering af stipendier til hjemmeboende på 18 og 19 år i ungdomsuddannelser m.v.).*

Fremsættelse af lovforslag 31.3.2004.
1. behandling af lovforslag 27.4.2004.
2. behandling af lovforslag 2.6.2004.
3. behandling af lovforslag 4.6.2004.
Lov nr. 481 af 9.6.2004.

Der blev fremsat følgende beslutningsforslag, men ingen blev vedtaget:

- B 8. Forslag til folketingsbeslutning om *initiativer til forbedring af tolkning og tolkeuddannelser i de mest udbredte indvandrers- og flygtningesprog*. Af Naser Khader (RV) m.fl.
- B 47. Forslag til folketingsbeslutning om *et autorisationssystem for indvandrertolke*. Af Anne-Marie Meldgaard (S) m.fl.
- B 79. Forslag til folketingsbeslutning om *forbedrede økonomiske vilkår for studerende forsørgere*. Af Thomas Adelskov (S) m.fl.
- B 80. Forslag til folketingsbeslutning om *gennemførelse af tiltag til forebyggelse af vold og voldtægt*. Af Pernille Rosenkrantz-Theil (EL) m.fl.
- B 123. Forslag til folketingsbeslutning om *forbedrede økonomiske vilkår for studerende, som er enlige forsørgere*. Af Margrethe Vestager (RV), Thomas Adelskov (S), Morten Homann (SF) m.fl.
- B 171. Forslag til folketingsbeslutning om *indførelse af undervisning i førstehjælp i folkeskolen samt krav om bestået prøve i førstehjælp ved erhvervelse af kørekort*. Af Birthe Skaarup (DF) m.fl.
- B 172. Forslag til folketingsbeslutning om *mangfoldighed i gymnasiet*. Af Pernille Rosenkrantz-Theil (EL) m.fl.
- B 176. Forslag til folketingsbeslutning om *minimumsrettigheder for elever i folkeskolen*. Af Pernille Rosenkrantz-Theil (EL) m.fl.

Noter

1. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 2
2. Leder i *Folkeskolen* nr. 4, 22.1.2004.
3. Nu Kristendemokraterne (KD). For at knytte partiet nærmere til den internationale kristendemokratiske bevægelse besluttedes det på KRF's landsmøde den 25.-26. oktober 2003 at ændre navn fra Kristeligt Folkeparti til Kristendemokraterne.
4. Da undervisningsministeren har bemyndigelse efter folkeskolelovens § 15 til at fastsætte sommerferiens begyndelsestidspunkt, er denne afgørende ændring tilkendegivet på bekendtgørelsesniveau ved Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 91 af 13. februar 2004 om *begyndelsestidspunkt for sommerferien i folkeskolen og fastlæggelse af prøveterminer/-datoer i skoleårene fra 2003/04 til 2005/06*.
5. Undervisningsministeriets pressemeddelelse af 2.9. 2004 .
6. Strukturkommissionen blev nedsat af regeringen 1.10.2002 i forbindelse med Folketingets åbning og afleverede sin betænkning 9.2.2004.
7. Kommunerne var oprindeligt ikke inviteret til individuelt at afgive høringssvar, men en lang række interessenter spændende fra foreningsliv til faglige organisationer og derudover som sædvanlig alene KL på vegne af kommunerne. Der blev imidlertid rejst kritik af, at kommunerne ikke var individuelle høringssvarpartnere. I første omgang svarede ministeren hertil, at alle – både kommuner og andre – var velkomne til at afgive høringssvar, men siden blev der formuleret en skriftlig opfordring til, at også de enkelte kommuner afgav høringssvar.
8. Regeringen præsenterede 27.4.2004 sit forhandlingsudspil til en kommunalreform »*Det nye Danmark – en enkel offentlig sektor tæt på borgeren*«.
9. Se f.eks. www.im.dk: *Aftale om strukturreform*. Indenrigs- og sundhedsministeriets hjemmeside 12.7.2004.
10. Den kommunale inddeling fastsættes senest 1. juli 2005 af indenrigs- og sundhedsministeren med udgangspunkt i kommunalbestyrelsernes ønsker, som senest den 1. januar 2005 skal være afklaret.
11. I de kommuner, som skal sammenlægges, vil de siddende kommunalbestyrelser få forlænget deres mandater med ét år frem til 1.1.2007, idet der ved kommunalvalget i november 2005 vælges et sammenlægningsudvalg, som i løbet af 2006 skal træffe beslutninger vedrørende den nye kommune. Sammenlægningsudvalget overgår pr. 1.1.2007 til at være den nye kommunalbestyrelse. I de kommuner, der ikke skal sammenlægges, er der almindeligt kommunalvalg i november 2005 med tiltrædelse 1.1.2006.
12. *Forum for Skoleledelse* nr. 5, maj-juni 2004.
13. *Skolebørn* nr. 3, marts 2004.
14. L 124: Forslag til lov om ændring af lov om *social service*. (*Pædagogiske læreplaner i dagtilbud til børn*).
 Fremsættelse af lovforslag 17.12.2003.
 1. behandling af lovforslag 15.1.2004.
 2. behandling af lovforslag 23.3.2004.
 3. behandling af lovforslag 25.3.2004.
 Lov nr. 224 af 31.3.2004.
 Lovforslaget vedtaget med 89 stemmer (V, S, DF og KF) mod 13 (SF, RV, EL og KD).
15. *Skolebestyrelsen* nr. 3 maj 2004.
16. *Forum for skoleledelse* nr. 9 okt.-nov. 2003.
17. Undervisningsministerens og videnskabsministerens redegørelse nr. R 14 af 21.4.2004 om *styrket internationalisering af uddannelserne*. Folketingets forhandling 4.5.2004.
18. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9715.
19. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9720.
20. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9719.
21. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9716.
22. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9723.
23. Se artiklen »Skolen i årets løb« i *Uddannelseshistorie 2003*.
24. L 154 om ændring af lov om folkeskolen. (*Geografi som prøvefag, procedureregler i forbindelse med fritagelse for undervisning i kristendomskundskab, elevers deltagelse i undervisningen, udvidet adgang til madordninger, hjemmel til at kræve oplysninger i elektronisk form samt hjemmel til regler om elektronisk kommunikation og digital signatur m.v.*).
 Fremsættelse af lovforslag 4.2.2004.
 1. behandling af lovforslag 24.2.2004.
 2. behandling af lovforslag 4.5.2004.
 3. behandling af lovforslag 6.5.2004.
 Lov nr. 360 af 19.5.2004.

25. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 6074.
26. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 6073.
27. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 6075.
28. Kilde: Skole og Samfunds hjemmeside.
29. L 194 om ændring af lov om folkeskolen. (*Obligatorisk sprogstimulering af tosprogede børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen*) og L 195 om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. (*Sprogstimulering af tosprogede børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen*). (Behandlet sammen.)
 Fremsættelse af lovforslag 24.3.2004.
 1. behandling af lovforslag 21.4.2004.
 2. behandling af lovforslag 2.6.2004.
 3. behandling af lovforslag 4.6.2004.
 Lov nr. 477 af 9.6.2004.
30. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 8957.
31. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 8958.
32. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 8957.
33. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 8954. Ved samme lejlighed nævnte hun, at det ifølge R 9 drejede sig om 33% af kommunerne, i 2001 om 15% og i 2002 uændret 15%.
34. Kilde: KL's hjemmeside 17.5.2004.
35. *Ros og ris til den danske folkeskole* – Undervisningsministeriets pressemeddelelse den 18. maj 2004. Rapporten, der tager udgangspunkt i den seneste Pisa-undersøgelse om 15-årige elevers kundskaber i læsning, matematik og naturfag, er udarbejdet af et ekspertteam under ledelse af professor Peter Mortimore, tidligere direktør for Educations Department, University of London.
36. *KK* nr. 11, juni 2004.
37. *Folkeskolen* nr. 11, 12.3.2004.
38. Omtalt i radioavisen 17.4.2004.
39. Se artiklen »Skolen i årets løb« i *Uddannelseshistorie 2002* og *Uddannelseshistorie 2003*.
40. Kilde: Undervisningsministeriets pressemeddelelse 8.1.2004 og EVA's hjemmeside. EVA har i perioden dec. 2002 – dec. 2003 gennemført evalueringen, der skal danne grundlag for eventuelle justeringer af lov 485 i folketingsåret 2004-05. Derudover er evalueringen en foreløbig status for KVIS, der løber i perioden 2001-04.
41. Baggrund for aftalens forslag om ny struktur er en række forsøg i løbet af 1990'erne, som resulterede i lovændringen i 2000.
42. Se f.eks. www.im.dk: *Aftale om strukturreform*. Indenrigs- og sundhedsministeriets hjemmeside 12.7.2004.
43. L 36 om ændring af forskellige love på Undervisningsministeriets område. (*Ændringer som følge af lovgivningen om de gymnasiale uddannelsers indhold*). (Behandlet sammen med L 33, L 34 og L 35.)
 Fremsættelse af lovforslag 9.10.2003.
 1. behandling af lovforslag 31.10.2003.
 2. behandling af lovforslag 3.2.2004.
 3. behandling af lovforslag 5.2.2004.
 Lov nr. 98 af 18.2.2004.
 Reformen er en opfølgning af regeringens redegørelse til Folketinget om de gymnasiale uddannelser, R 5 fra januar 2003, der bygger på erfaringer fra Udviklingsprogrammet for fremtidens ungdomsuddannelser fra 1999 og hf-forsøgsarbejdet siden 1997. Der blev indgået aftale 28.5.2003 mellem regeringen og S, DF, SF, RV og KRF om en reform af de gymnasiale uddannelser
44. 22.6.2004 blev følgende syv udkast til bekendtgørelser sendt til høring: bekendtgørelserne om uddannelserne til studentereksamen, højere handelseksamen, højere teknisk eksamen, det toårige hf, hf-uddannelsen tilrettelagt som enkeltfagsundervisning for voksne, om optagelse i de gymnasiale uddannelser og om gymnasial supplering (GS).
45. Se bl.a. Vagn Skovgaard-Petersen og Chr. Gorm Tortzen: »Gymnasium – fra J.C. Christensen til Ulla Tørnæs«, s. 28-30, og Signe Holm-Larsen: »Skolen i årets løb«, s. 225-228.
46. Bemærkningerne til lovforslaget beskriver forholdet således: »De centralt fastsatte mål for, hvad eleverne og kursisterne skal vide og kunne i de enkelte fag – og i de forløb, der bygger på samspil mellem fagene -, skal gøres klarere og udformes, så der bliver sammenhæng med de netop vedtagne ændringer af folkeskolen. Målene skal være tydelige, forpligtende og direkte anvendelige til styring af undervisningen.«
47. L 34 om uddannelserne til højere handelseksamen (hhx) og højere teknisk eksamen (htx). (Behandlet sammen med L 33, L 35 og L 36.)
 Fremsættelse af lovforslag 9.10.2003.
 1. behandling af lovforslag 31.10.2003.

2. behandling af lovforslag 3.2.2004.
3. behandling af lovforslag 5.2.2004.
- Lov nr. 96 af 18.2.2004.
48. Heraf er 2. fremmedsprog enten elevens fortsættersprog (på mindst B-niveau), dvs. tysk eller fransk afhængigt af, hvad eleven har haft i folkeskolen eller tilsvarende kvalifikationer erhvervet på anden vis, eller et begyndersprog (fransk, italiensk, russisk, spansk eller tysk), der skal vælges på A-niveau.
49. Se hendes artikel »Gymnasireformen der har svært ved at lette«, Gymnasieskolen nr. 20, 13.11.2003.
50. Jarl Damgaard er uddannelsesdirektør og leder af området for gymnasiale uddannelser.
51. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 846.
52. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 857.
53. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 860-861.
54. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 5248.
55. Undervisningsministeriets Nyhedsbrev nr. 9 af 10.5.2004.
56. Undervisningsministeriets pressemeddelelse 27.4.2004.
57. www.im.dk: Aftale om strukturreform. Indenrigs- og sundhedsministeriets hjemmeside 12.7.2004.
58. Politiken, 13.1.2004.
59. Gymnasieskolen nr. 7 af 1.4.2004.
60. Pressemeddelelse fra Undervisningsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling 25.6.2004.
61. Undervisningsministeriets pressemeddelelse af 5.4.2004 om opgørelsen af tilmelding til ungdomsudannelserne pr. 15.3.2004.
62. L 33 om uddannelsen til studentereksamen (stx) (gymnasieloven). (Behandlet sammen med L 34, L 35 og L 36.)
Fremsættelse af lovforslag 9.10.2003.
1. behandling af lovforslag 31.10.2003.
2. behandling af lovforslag 27.1.2004.
3. behandling af lovforslag 5.2.2004.
Lov nr. 95 af 18.2.2004.
63. Se note xx om aftale af 28.5.2003 mellem regeringen og S, DF, SF, RV og KRF om en reform af de gymnasiale uddannelser.
64. Dog A-niveau, hvis eleven har valgt et begyndersprog som 2. fremmedsprog.
65. Det gælder dog ikke elever, der ud over engelsk B og fortsættersprog B har to begyndersprog A som 3. og 4. fremmedsprog, og elever, der ud over engelsk B og et begyndersprog A har græsk A og latin A.
66. Heraf er 2. fremmedsprog enten elevens fortsættersprog (på mindst B-niveau), dvs. tysk eller fransk afhængigt af, hvad eleven har haft i folkeskolen eller tilsvarende kvalifikationer erhvervet på anden vis, eller et begyndersprog (fransk, italiensk, russisk, spansk eller tysk), der skal vælges på A-niveau.
67. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 852.
68. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 853.
69. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 854.
70. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 848.
71. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 864. Bestemmelsen fandtes i den tidligere gymnasielov, indtil den gled ud i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i 1999.
72. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 867.
73. L 35 om uddannelsen til højere forberedelseseksamen (hf-loven). (Behandlet sammen med L 33, L 34 og L 36.)
Fremsættelse af lovforslag 9.10.2003.
1. behandling af lovforslag 31.10.2003.
2. behandling af lovforslag 3.2.2004.
3. behandling af lovforslag 5.2.2004.
Lov nr. 97 af 18.2.2004.
74. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 863.
75. Bind 9 s. 168.
76. L 31 om ændring af lov om grundlæggende social- og sundhedsuddannelser. (Ansættelsesaftaler for elever hos private leverandører af personlig og praktisk hjælp m.v.).
Fremsættelse af lovforslag 9.10.2003.
1. behandling af lovforslag 31.10.2003.
2. behandling af lovforslag 16.12.2003.
3. behandling af lovforslag 19.12.2003.
Lov nr. 1223 af 27.12.2003.

77. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 871.
78. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 872.
79. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 874.
80. L 226 om ændring af lov om *grundlæggende social- og sundhedsuddannelser. (Udvidet adgang, supplerende adgangskriterier og større fleksibilitet).*
 Fremsættelse af lovforslag 31.3.2004.
 1. behandling af lovforslag 27.4.2004.
 2. behandling af lovforslag 25.5.2004.
 3. behandling af lovforslag 4.6.2004.
 Lov nr. 482 af 9.6.2004.
81. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9338.
82. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9339.
83. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9340.
84. Udvalgsbetænkningen af 18.5.2004.
85. www.im.dk: *Aftale om strukturreform.* Indenrigs- og sundhedsministeriets hjemmeside 12.7.2004.
86. L 32 om ændring af lov om *almen voksenuddannelse og om voksenuddannelsescentre. (Mulighed for udvidelse af voksenuddannelsescentrenes uddannelsesudbud).*
 Fremsættelse af lovforslag 9.10.2003.
 1. behandling af lovforslag 31.10.2003.
 2. behandling af lovforslag 3.2.2004.
 3. behandling af lovforslag 5.2.2004.
 Lov nr. 94 af 8.2.2004.
87. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 867.
88. Redegørelse nr. R 10: Undervisningsministerens redegørelse af 23.3.2004 om pædagoguddannelsen og læreruddannelsen. Redegørelsen hviler på Danmarks Evalueringsinstituts (EVA) evalueringer i 2003 af pædagog- og læreruddannelserne. Forhandling 27.4.2004.
89. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9321.
90. Undervisningsministeriets pressemeddelelse 23.3.2004, hvor ministeren afleverede redegørelsen til Folketinget.
91. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9287.
92. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9288.
93. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9291.
94. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9287.
95. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9290.
96. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9292.
97. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9295.
98. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 9311.
99. Henvendelse fra seminariets ledergruppe til undervisningsministeren, Undervisningsministeriet, organisationer og Folketingets uddannelsesudvalg oktober 2003.
100. Undervisningsministeriets Nyhedsbrev nr. 20 af 12.12.2003
101. Politiken 23.3.2004.
102. *Folkeskolen* nr. 13, 26.3.2004.
103. Ibid.
104. L 196 om ændring af lov om *Centre for Videregående Uddannelse og andre selvejende institutioner for videregående uddannelser m.v. (Styrkelse og forenkling af CVU'erne).*
 Fremsættelse af lovforslag 24.3.2004.
 1. behandling af lovforslag 14.4.2004.
 2. behandling af lovforslag 25.5.2004.
 3. behandling af lovforslag 4.6.2004.
 Lov nr. 479 af 9.6.2004.
105. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 8368.
106. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 8368.
107. Se også »Skolen i årets løb«, i *Uddannelseshistorie 2000*, s. 124-128.
108. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 8371.
109. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 8376.
110. Folketingets forhandlinger 2003-2004, s. 8382.
111. Magisterbladet nr. 19, 6.11.2003.
112. Magisterbladet nr. 16, 18.9.2003.
113. M. Diepeveen: »CVU-reform i modvind« i *Forum for Skoleledelse* nr. 1 jan.-febr. 2004.
114. Magisterbladet nr. 11 af 18.6.2004.

Signe Holm-Larsen, (f. 1939). Cand.pæd. i fransk. Tidligere lærer, fagkonsulent, skoledirektør og fagredaktør for sprog og pædagogik ved Danmarks Nationalleksikon. Nu ansv. redaktør ved Kroghs Forlag. Egen konsulentvirksomhed vedr. pædagogiske spørgsmål. Forfatter til bl.a. alment-pædagogiske værker samt undervisningsmaterialer i fransk og latin.